
Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko – správní

Problematika dnešních cirkusů v České republice

Květoslava Kellnerová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Květoslava KELLNEROVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management podniku - Management malých a středních podniků**

Název tématu: **Problematika dnešních cirkusů v České republice**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

1. Cíl práce
2. Historie českých cirkusů
3. Podnikání v cirkusové zábavě
4. Srovnání cirkusů
5. Problémy a specifika cirkusu
6. Diskuse
7. Závěr

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] ALBRECHT, E. J. . The New American Circus . Florida : University Press of Florida , 1995.
- [2] DVOŘÁK, F., TICHÝ, F. Cirkus a varieté Františka Tichého. 1.vyd. Praha : Odeon, 1967.
- [3] MOSIER, J. L. The Big Attraction : The Circus Elephant and American Culture. Journal of American Culture. 1999.
- [4] ST LEON, M., et al. Educational practice in Australian circus, 1847-1930. International Journal of Educational Research. 2000.
- [5] Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.
- [6] Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.
- [7] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- [8] Další zákony, nařízení a vyhlášky související s danou problematikou.
- [9] Informace o českých cirkusech.
- [10] Internetové odkazy.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Miroslav Buchtá, CSc.
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání bakalářské práce: 19. května 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 14. srpna 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na mojí práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do její skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 04. 2010

Květoslava Kellnerová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, doc. Ing. Miroslavu Buchtovi, Csc., za odborné rady, připomínky a pomoc při zpracování daného tématu. Také za čas, který pan docent věnoval mým konzultacím.

Dále chci poděkovat zástupci vedoucí divadelního oddělení z Národního muzea, PhDr. Hanuši Jordánovi, který mi poskytnul cenné rady a informace při tvorbě bakalářské práce.

Dále chci poděkovat zástupci Asociace Cirqueon, Davidu Kašparovi, za poskytnutí materiálů, Janu Kellnerovi za informace o Československých cirkusech a varieté, Mgr. Pavlu Vaculíkovi za historické informace, Ladislavu Kaiserovi za jeho připomínky, managementu českých cirkusů za jejich náměty a dalším.

Souhrn

Bakalářská práce pojednává o cestovním cirkusu jako o jedné z forem podnikání v zábavním průmyslu. Vysvětluje jeho fungování, problematiku, se kterou se potýká a analyzuje dnešní soukromé cirkusy na území České republiky. Dále poukazuje na ohrožení, se kterým se tato kulturní tradice potýká a navrhuje patřičná opatření, které by zlepšily situaci cirkusů v České republice. Část práce je také věnována historii cirkusu a cirkusové terminologii.

Klíčová slova

cirkus, cirkusová historie, cirkusová terminologie, podnik v zábavním průmyslu

Title

Problems of today's circuses in Czech Republic

Abstract

This thesis deals with the travel circus as one of the forms of businesses in the entertainment industry. It explains its way of work, functionality, the problems which it faces and analyzes today's private circus business in the Czech Republic. This thesis further addresses the threats that cultural traditions face and suggests appropriate measures that would improve the situation of circuses in the Czech Republic. A part of this work is dedicated to the history of circuses and circus terminology.

Keywords

circus, history of circus, circus terminology, business in the entertainment industry

Seznam použitých zkratk

ČCV Československé cirkusy a varieté

DP daňové přiznání

DPH daň z přidané hodnoty

EP evropský parlament

FO fyzická osoba

IČ identifikační číslo

ObchZ Obchodní zákoník

OR obchodní rejstřík

OSA Ochranný svaz autorský

n. p. národní podnik

PO právnická osoba

Obsah

Úvod	1
1 Obecně o cirkusu	2
1.1 Vymezení základních pojmů	2
1.2 Historie	4
1.3 Dělení cirkusů	4
1.3.1 <i>Klasický cirkus</i>	4
1.3.2 <i>Nový cirkus</i>	4
2 Československý a český cirkus	7
2.1 Cirkus u nás v 2. polovině 20. století	7
2.2 Klasické cirkusy u nás v současnosti	10
2.3 Cirkus ve filmu a v televizi	11
3 Podnikání v cirkusové zábavě v ČR	12
3.1 Právní formy podnikání	12
3.1.1 <i>Podnikání FO</i>	12
3.1.2 <i>Podnikání PO</i>	13
3.2 Aktéři a specifika podnikání	14
3.3 Výnosová stránka cirkusu	20
3.4 Nákladová stránka cirkusu	22
3.5 Rekapitulace	35
4 Výčet problémů cirkusu	36
5 Zamyšlení nad možnostmi řešení problému	38
5.1 Cirkus a Evropská Unie	38
5.2 Vlastní návrh na zlepšení situace	40
5.3 Navrhovaný program dotací	41
5.3.1 Stupně kvality	41
5.3.2 Odborná komise	44
5.3.3 Osvobození v rámci místních poplatků	45
Závěr	46
Literatura	47
Příloha A – Historie	
Příloha B – Slovník artistických disciplín	
Příloha C – Státní cirkusy v roce 1963	
Příloha D – Výpis z obchodního rejstříku	

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1	<i>Průměr manéže</i>	2
Obrázek 2	<i>Cirque du Soleil</i>	5
Obrázek 3	<i>Filmové plakáty</i>	11
Obrázek 4	<i>Rozdělení cirkusového hlediště</i>	18
Obrázek 5	<i>Rozložení sedadel</i>	19
Obrázek 6	<i>Rozložení sedadel cirkusu Beta</i>	20
Tabulka 1	<i>Výhody a nevýhody podnikání FO</i>	12
Tabulka 2	<i>Výhody a nevýhody podnikání s. r. o.</i>	14
Tabulka 3	<i>Ceny zvířat a jejich počty v cirkuse</i>	16
Tabulka 4	<i>Ceny jednotlivých druhů vozového parku</i>	18
Tabulka 5	<i>Srovnání cen vstupného za rok 2009 v Kč</i>	19
Tabulka 6	<i>Ceny vstupenek cirkusu Beta v Kč</i>	20
Tabulka 7	<i>Kapacita sedadel dle druhu místa a tržby cirkusu Beta</i>	21
Tabulka 8	<i>Tržby za jedno vystoupení cirkusu Beta v Kč</i>	21
Tabulka 9	<i>Obsazenost cirkusu Beta – počet sedadel</i>	21
Tabulka 10	<i>Počet hracích dnů cirkusu Beta</i>	21
Tabulka 11	<i>Počet představení cirkusu Beta</i>	22
Tabulka 12	<i>Bilance představení cirkusu Beta</i>	22
Tabulka 13	<i>Tržby za představení cirkusu Beta v Kč</i>	22
Tabulka 14	<i>Sazebník autorských odměn</i>	23
Tabulka 15	<i>Autorské poplatky cirkusu Beta</i>	24
Tabulka 16	<i>Poplatky za užívání veřejného prostranství cirkusu Beta</i>	24
Tabulka 17	<i>Poplatky za vstupenky cirkusu Beta</i>	27
Tabulka 18	<i>Poplatky za umístění reklamního zařízení cirkusu Beta</i>	27
Tabulka 19	<i>Poplatky za svoz komunálního odpadu cirkusu Beta</i>	28
Tabulka 20	<i>Místní poplatky cirkusu Beta v Kč</i>	28
Tabulka 21	<i>Spotřeba litrů PHM cirkusu Beta</i>	28
Tabulka 22	<i>Náklady na PHM cirkusu Beta</i>	29
Tabulka 23	<i>Ceny krmiva cirkusu Beta v Kč</i>	29
Tabulka 24	<i>Náklady na zvíře na den cirkusu Beta v Kč</i>	29
Tabulka 25	<i>Náklady na průměrný počet zvířat cirkusu Beta</i>	30
Tabulka 26	<i>Mzdové a honorářové náklady cirkusu Beta</i>	31
Tabulka 27	<i>Úspora mzdových nákladů vyplývající z tab. 26</i>	31
Tabulka 28	<i>Náklady na reklamu</i>	32

Úvod

Cirkus jako podnik je specifický případ, o kterém toho mnoho odborného napsáno nebylo, pokud pomineme beletrii. V rámci České republiky (ČR) se jedná o neprobádanou oblast, kterou se svou bakalářskou prací pokusím částečně zmapovat.

Cirkusové téma je velmi rozsáhlá oblast, kterou nelze shrnout pouze do bakalářské práce tak, aby popsala vše. V práci chci představit původ cirkusu, podstatné věci, které se ho týkají, upozornit na jeho úskalí a pokusit se navrhnout řešení.

Z ekonomického pohledu se jedná o jednu z forem podnikání v oblasti kultury. Uvedená forma podnikání se však v současnosti potýká s mnohými specifickými problémy, které plynou z konzumního a stereotypního stylu života naší populace. Lze tedy konstatovat, že podnikání v kulturní oblasti je v moderní době všeobecně finančně nerentabilní. Cirkusy jako podniky jsou na pokraji vymizení, i když by je měl stát podporovat, neboť cirkus patří ke kulturnímu dědictví národa stejně tak, jako divadla a jiné kulturní organizace.

Otázkou není, zda cirkus je součástí naší kultury a tradic, nezodpovězenou otázkou zůstává, zda-li je v zájmu společnosti a státu snaha a potřeba cirkus zachovat ve formě a stavu, který si jistě zaslouhuje. Pokud všeobecný zájem zachování cirkusového umění převažuje, pak je nezbytně nutné nastavit podmínky pro jeho životaschopný provoz. Pokud však zájem není, potom stačí zanechat dnešní stav a cirkusové umění postupně zanikne.

Cíle mé bakalářské práce jsou následující:

- vysvětlit pojmy týkající se cestovního cirkusu,
- zmapovat historii českých cirkusů,
- objasnit fungování cirkusu jako podniku a odhalit jeho ekonomické problémy,
- poukázat na problémy cestovních cirkusů,
- navrhnout opatření ke zlepšení.

1 Obecně o cirkusu

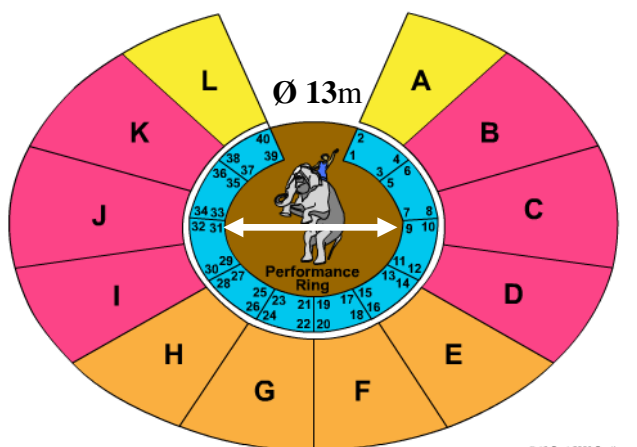
1.1 Vymezení základních pojmů^[7,9]

Cirkus jako slovo pochází z latiny a ve slovnících je vysvětlen ve třech významech:

- první význam cirkusu označuje kruhovou nebo oválnou **dráhu** ve starověkém Římě,
- druhý význam náleží jako označení pro **cirkusová představení**,
- třetí význam jej vysvětluje jako **zábavní podnik**, fungující buď jako pevný dům nebo velký (cestovní) stan kruhového půdorysu zvaný manéž (někdy i více manéží), kde se předvádějí různé drezúry zvíře a větší artistická čísla. Sedadla diváků jsou umístěna amfiteatrálně kolem manéže. Velikost cirkusu se měří průměrem, neboť na něm je závislá kapacita. Toto umělecké společenství pak vystupuje před obecnstvem, obvykle za stanovené vstupné.

Šapitó je slovo pocházející z francouzštiny (též celt) a označuje cirkusový stan. Původně v užším slova smyslu je to cirkusová střešní plachta – vrchní část cirkusového stanu.

Manéž má svůj původ ve francouzštině a označuje cirkusové jeviště – kruhový prostor. Klasický rozměr manéže 13 metrů (viz obr. 1) je odvozen od součtu průměrné délky šambriéry (šambriéra je velký drezérský bič k předvádění volného výcviku koní či jiných zvířat) a ruky drezéra. Její poloměr ovlivňuje i sklon koňského těla při koňských drezúrách. Klasická manéž má hliněný základ, pokrytý vrstvou pilin, v kterých jsou prováděna povětšinou zvěřová čísla. Pro artistické výstupy se do manéže klade koberec nebo plátě (tj. dřevěná podlaha). Manéž je ohraničena manéžovými díly – tzv. **pisty**.

Obr. 1 průměr manéže

Velké cirkusy používají dvě i tři manéže, ve kterých vystupují čísla simultánně. Podle počtu manéží se dělí cirkusy na:

- jednomanéžové,
- dvoumanéžové,
- třímanéžové.

Některé cirkusy používají manéže oválné, které umožňují předvádět velké drezúry koní, slonů apod. Protáhlé podobě této manéže se říká **dráha**; někdy vzniká spojením více manéží. Ve stálých cirkusech, zejména v zahraničí, se začínají používat manéže s kaučukovým povrchem.

Cirkusová sezóna je období, kdy cirkus hostuje na přechodných místech podnikání a kde vykonává své produkce. U nás trvá obvykle od dubna do prosince. Období mimo tuto sezónu nazýváme **zimování** a cirkus je zavezen ve svém **zimovišti**, kde se provádí potřebné opravy, připravují se nová představení a drezúry. Význam zimovišť spočívá hlavně v tom, že je cirkus v zimních měsících umístěn na jednom místě, tudíž šetří náklady a využívá čas k sebezdokonalování.

Maringotka je z francouzštiny převzatý název pro obytný vůz, v němž artisté bydlí při cestách s cirkusem. Tento termín se začal běžně užívat až po napsání Bassova románu Cirkus Humberto. Dnes se pod názvem maringotka zahrnují všechny vozy cestovního cirkusu. **Principál** je označení pro majitele cirkusu.

Varieté je slovo francouzského původu a představuje zábavní podnik s pestrým pořadem artistických představení, který byl často v kombinaci s restaurací. Kromě pražského **Varieté Praga** existovaly u nás ještě varieté **Orfeum** v Karlových Varech a varieté **Rozmarýn** v Brně. V těchto varieté mohli artisté předvádět i vzdušné akrobacie.

Artistika je cizí slovo (odvozené od art – umění), které slouží pro označení cirkusového a varietního umění. Je to druh scénického umění, jehož podstatou je dokonalý fyzický projev spojující ladnost a vrcholnou obtížnost v harmonický celek. Primárně je založeno na mimořádných lidských schopnostech, nadprůměrných fyzických dovednostech a neobvyklých uměleckých postupech. Artistika se dále člení dle jednotlivých disciplín.

1.2 Historie

Problematika historie je poměrně podrobně popsána v Příloze A.

1.3 Dělení cirkusů

V dnešní době můžeme rozlišovat dva základní druhy cirkusů podle obsahu programu, a to **klasický** (tradiční), kterému se budu věnovat v této práci, a **nový** cirkus.

1.3.1 Klasický cirkus

Základní skladba klasického cirkusového programu obsahuje :

- artistiku,
- komiku,
- zvířata
- a jiné disciplíny.

Bližší informace obsahuje příloha B.

1.3.2 Nový cirkus

Situace konce 20. a počátku 21. století klasickým cirkusům nepřeje z ekonomických a politických důvodů, které zapříčinily zánik slavných cirkusových rodů, tudíž se jejich vývoj velmi zpomalil. Ochrana zvířat a ekologie způsobují velké komplikace cirkusovým podnikům, protesty proti drezúrám zvířat, způsobu zacházení, celkovému chovu zvířat v cirkuse apod. mají za následek další překážky, se kterými se musí cirkusy potýkat, přestože právě zvířata jsou jedním z hlavních důvodů, proč lidé navštěvují cirkus.

Nicméně cirkus může mít mnoho forem – lední cirkus, vodní cirkus a další. Jedna z jeho forem se nazývá „**nový cirkus**“. Nový cirkus v posledních 30 letech zažívá značný boom.

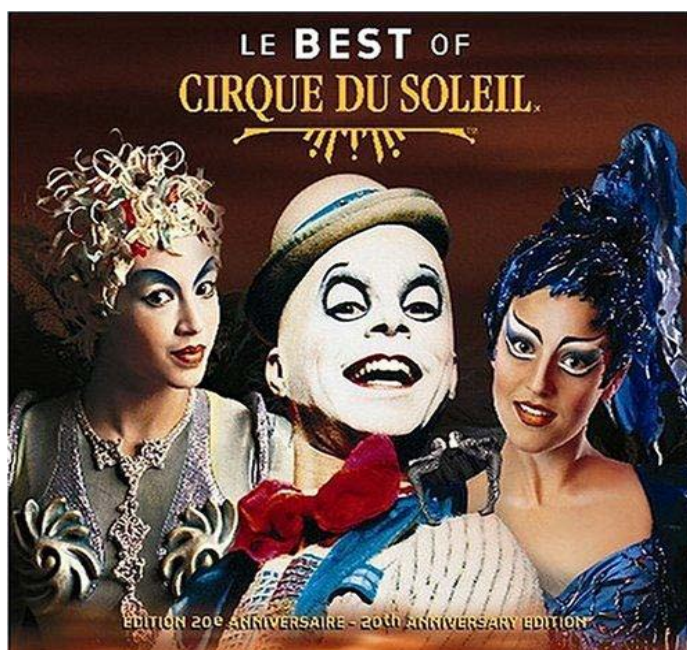
Nový cirkus v sobě spojuje prvky divadla, akrobatického a ekvilibristického umění. Projevuje se v něm improvizace, umělecká svoboda a poselství divákovi. Nový cirkus nutí diváka přemýšlet o skrytém významu. Jedná se o spojení klasických cirkusových prvků s divadelním uměním v podobě vyjadřování pocitů, názorů.

Nový cirkus se postupně rozšiřoval do celého světa. V **Anglii** v roce **1970** založili **John Paul Cook** a **Olivier Foot** skupinu, která cestovala po Anglii s cirkusovým stanem pod názvem **Footsarn Travelling Theatre**. Cirkus v roce 1980 poprvé navštívil i země Evropy.

Následně se nový cirkus zrodil i v **Katalánsku** na **severu Španělska**. V roce 1979 zde **Javierem Fabregas** zakládá skupinu složenou z lidí různých proudů alternativního umění s názvem **Circ Crac**. V Katalánsku sklízí nový cirkus velký úspěch a na tamní **Festival nového cirku** v **Reus** se každoročně sjíždějí zástupci ze všech koutů světa.

V **Quebecu** (Kanada) se zrodilo jedno z nejvýraznějších cirkusových uskupení minulého desetiletí. Ke konci 80. let minulého století vznikla skupinka provazolezců, kejklířů, chrličů ohňů, hudebníků a žonglérů, kteří zpočátku vystupovali na ulicích. V roce 1984 pak quebecká vláda vyjádřila tomuto uskupení podporu a umožnila tak vznik souboru – cirkusu, který dnes patří mezi světové špičky – **Cirque de Soleil**.^[10]

CIRQUE DU SOLEIL.

Obr. 2 Cirque du Soleil

Cirque du Soleil (tj. cirkus slunce) je pravděpodobně nejlepší revival tradičních velkých cirkusů. Cirque du Soleil neměl ani zvířata, ani klauny. Tato skupina se zaměřovala pouze na gymnastické schopnosti svých obratných artistů. O 17 let později se z tohoto souboru stala profesionální skupina skládající se z umělců nejrůznějších národností dovádějící své produkce až na hranici absolutní dokonalosti ve všech oblastech: kostýmy, dekorace, světla (na představení spolupracují přední světoví lightdesignéři), choreografie a originální hudba (s každým představením cestuje několikačlenná kapela). Představení Cirque de Soleil (Mystère, La Nouba, O či Alegria) jsou velkolepá, honosná a na svých cestách po světových metropolích vždy patří k ceněným kulturním zážitkům. Popularita cirkusu du Soleil zvedala cirkusovou komerci k novým výšinám. Skupina má prodejní místa ve Walt Disney Worldu na Floridě. V roce 2007 dostal ředitel Guy Laliberté ocenění Světový podnikatel roku a zvítězil tím mezi čtyřmi desítkami národních vítězů soutěže, kterou pořádá firma Ernst & Young. V posledních pěti letech roste obrat cirkusu každý rok dvouciferným tempem na loňských 600 milionů dolarů (13 miliard korun) a vidělo ho už na 50 milionů lidí. Má 3500 zaměstnanců, z toho 900 umělců 54 národností.^[10]

2 Československý a český cirkus

I když historie cirkusu je zajímavá, pro moji bakalářskou práci se zaměřím podrobněji až na 2. polovinu 20. století u nás.

2.1 Cirkus u nás v 2. polovině 20. století^[15]

Organizační struktura československých cirkusů se vyvíjela po roce 1945 složitě. Teprve po únoru roku **1948** bylo cirkusové podnikání vyčleněno z kompetence **Ministerstva vnitřního obchodu** a převedeno do sféry **Ministerstva informací a osvěty**.

Od **1. dubna 1949** byly cirkusy řízeny **Ústřednou lidové zábavy**. 12 cirkusů bylo na jaře roku **1950** soustředěno do účelového zařízení družstva **Umění lidu** jako **Československé cirkusové podniky** a od **31. března 1951**, kdy byl rozhodnutím Ministerstva informací a osvěty vytvořen národní podnik (n.p.) **Československé cirkusy, varieté a lunaparky** (ČCV), bylo dokončeno znárodnění cirkusového podnikání. N. p. ČCV byl zřízen **výměrem Ministerstva informací a osvěty č. 8250/51-VIII/1** ke dni **31. 3. 1951** a svoji činnost zahájil dnem **1. 4. 1951**, tím sloučil veškeré fungující cirkusy a vzal možnost majitelům těchto podniků pokračovat v cirkusové tradici, na kterou někteří z nich již nikdy nenavázali. Během doby byly od cirkusu odděleny lunaparky.

Postavení ČCV jako organizace bylo zpřesněno statutem z roku **1959**, jímž se organizaci ukládá v prvním paragrafu: „soustavně přispívat ke stálému zvyšování ideové a umělecké úrovně činnosti artistické“.

O národním podniku ČCV se z neznámých důvodů nedochovalo příliš informací. Pouze útržkovitě jsme schopni podle záznamů z archívu dohledat základní informace. V archivních souborech Ministerstva informací, Ministerstva kultury, Ministerstva školství a kultury a Ministerstva kultury ČSR/ČR se našly některé, dále uvedené informace.

Jedna z velkých změn, kterou státní cirkus prošel oproti klasickému cestovnímu cirkusu, byla ta, že měl svou **stálou budovu**. Jednalo se o zimoviště, které se nacházelo v Praze v Horních Počernicích. Novostavba zimoviště byla zahájena 3. dubna roku **1958**, dostavba pokračovala ještě v **sedmdesátých letech** minulého století. Zimoviště v Horních Počernicích, jako majetek ČCV, je zachyceno ještě v komplexním rozboru hospodaření ČCV za rok 1991 a v účetním výkazu z 2. února roku 1991.

Komunistická ideologie dala artistice nový směr a tomuto umění vytyčila cíle, které nemají u nás doposud obdoby. Slabina umělého uskupení ČCV spočívala v tom, že o umělcích rozhodovali lidé, kteří neměli zkušenosti z oboru, ale vyhovovali politickému režimu, čímž uměleckému sektoru spíše uškodili. Výsledkem byla eliminace umělců a zůstala jen ta část, která přešla přes zkoušky odbornosti (tzv. přehrávky) a mohla vykonávat svou produkci.

Znárodnění cirkusů ovšem mělo i pozitivní dopad na vývoj českých cirkusů. V rámci národního podniku se navázala spolupráce se sovětským cirkusovým sektorem, který patřil a dodnes patří ke světové špičce v tomto oboru.

Negativní následky, které zapříčinilo znárodnění českých cirkusů, jsou patrné dodnes. S jistotou můžeme tvrdit, že se tím zničilo nejlepší období českých cirkusů v první polovině 20. století, protože některé z těchto cirkusů v této době patřily ke světové elitě (např. Kludský či Berousek), a na které se již nikdy nepodařilo navázat. Znárodněním další vývoj soukromých cirkusů stagnoval po mnoho let oproti zahraničním cirkusům, které se stále vyvíjely.

Od roku **1966** ČCV začaly vydávat **licence** jako povolení k provozování artistické činnosti soukromým osobám (později nazývané evidenční průkazy), které opravňovaly umělce vykonávat produkce (podnikat na vlastní náklady) mimo státní podnik. Licence byla udělena tomu, kdo úspěšně absolvoval **přehrávky** (typ kvalifikační zkoušky). Zkoušku hodnotila komise, kterou jmenovaly ČCV bez ohledu na to, zda byl člen komise odborně způsobilý adekvátně hodnotit. Z tohoto důvodu přehrávky sklídily velkou kritiku.

Komise zařadila žadatele (umělce, soubor) na základě kvality do tříd (1, 2, 3), kde 1. třída byla nejhorší (ale přijatelná) a 3. třída nejlepší. Na základě těchto tříd jim byla určena i výše vstupného nebo honoráře, které mohli za svou produkci vybírat.

V tomto období se tedy na našem území objevují vedle státního cirkusu i jiné, malé soukromé cirkusy, které vlastnily licenci (např. cestovní Varieté Praga Jana Kopeckého – nezaměňovat s Varieté Praga ve Vodíčkově ulici). Od roku **1990** dodnes u nás mohou cirkusy svobodně podnikat.

K ukončení činnosti ČCV se ve **spise Ministerstva kultury čj. 12819/92 z 26. 10. 1992** o možnosti oddlužení ČCV se uvádí: "přímo řízená organizace Ministerstva kultury ČR ČCV ukončí svoji činnost jako samostatný subjekt k **31. 12. 1992**". Konkrétnější údaje nebyly nalezeny.

Během existence ČCV fungovaly **státní cirkusy**. Jako příklad struktury těchto cirkusů zmiňuji informace o státních cirkusech z roku 1963. Rozsáhlejší informace naleznete v příloze C, kde se jedná o tyto cirkusy:

- cirkus Humberto,
- cirkus Internacional,
- cirkus Central,
- cirkus Evropa,
- cirkus Dunaj.

2.2 Klasické cirkusy u nás v současnosti

Současné české cirkusy, které se pohybují nejen na našem území, ale v rámci Evropy, jsou tyto:

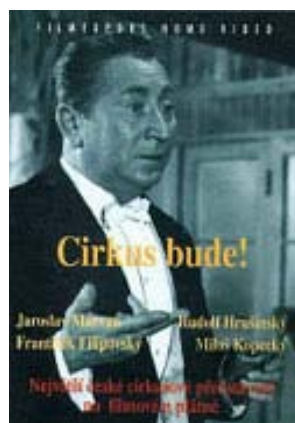
- Cirkus Sultán,
- Cirkus Romanza (cirkus bez zvířat)
- Cirkus originál Berousek,
- Cirkus Praga,
- Cirkus Humberto,
- Cirkus Prince,
- Cirkus Astra,
- Cirkus Tornádo,
- Cirkus Williams,
- Cirkus Andres,
- Cirkus Aleš,
- Cirkus Jo-Joo,
- Cirkus Alex,
- Cirkus Andres,
- Cirkus Berousek,
- Cirkus Carini,
- Cirkus Cramer,
- Cirkus Bernes,
- Cirkus Marcel,
- Cirkus Tony,
- Cirkus Rodolfo,
- Cirkus Eduardo,
- Cirkus Franscesco Jung,
- Cirkus Alegria (cirkus bez zvířat)
- a další dva až tři cirkusy ročně, které rychle vzniknou a záhy zaniknou, neboť neobstojí v konkurenčním boji.

2.3 Cirkus ve filmu a v televizi

Ve zmíněném období měly film a televize na publicitě cirkusů velkou zásluhu. První televizní cirkusový program se jmenoval „**Za cirkusem**“ a odvysílala jej televize v prosinci **1953**. Později následovala řada varietních programů, cirkusových přenosů a českých i zahraničních celovečerních filmů.

České filmy, pořady a seriály:

- **Cirkus bude!** (natočeno **1954**) režiséra Oldřicha Lipského.
- **Cirkus jede!** (natočeno **1960**) režiséra Oldřicha Lipského.
- **Lidé, zvířata a manéž** (natočeno **1962**) jako krátkometrážní film režiséra Petra Schulhofferu.
- **Lidé z maringotek** (natočeno **1966**) režiséra Martina Friče na motiv stejnojmenné knihy Eduarda Basse.
- **Šest medvědů s cibulkou** (natočeno **1972**) režiséra Oldřicha Lipského.
- **Cirkus v cirkuse** (natočeno **1976**) režiséra Oldřicha Lipského.
- Televizní pořad **Manéž Bolka Polívky** (od roku **1987** do současnosti).
- Seriál **Cirkus Humberto** (natočeno **1988**) režiséra Františka Filipa natočen na motivy stejnojmenného románu Eduarda Basse. Ústřední melodii k seriálu nazpíval Karel Gott, hudbu složil Karel Svoboda.
- Televizní desetidílný dokumentární seriál **Lidé z manéže** (natočeno **2003**) režiséra Břetislava Rychlíka.
- Televizní desetidílný seriál **Pane Joo** (natočeno **2006**).

Obr. 3 Filmové plakáty *Cirkus bude!* (vlevo)
Šest medvědů s cibulkou (vpravo)

3 Podnikání v cirkusové zábavě v ČR

3.1 Právní formy podnikání

Založení cirkusu stejně jako jiných podniku se řídí nejčastěji zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v aktuálním znění a zákonem č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, v aktuálním znění. Rozhodnutí, zda-li bude cirkus podnikat jako právnická osoba (PO) nebo fyzická osoba (FO) je v kompetenci zakládajícího, při zvážení všech aspektů, které odlišují tyto formy. ^[2]

3.1.1 Podnikání FO

Pokud cirkus podniká na základě živnostenského oprávnění, v předmětu podnikání bývá uvedeno „Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“. Tento předmět podnikání je jednotný pro cirkusy podnikající jako FO. Dále se odlišují v oboru podnikání, kde se nejčastěji setkáváme s obory:

- provozování cirkusu,
- cirkus a varieté,
- cirkusový umělec,
- provozování cirkusových atrakcí,
- organizační zajišťování provozu cirkusu,
- cirkusová činnost.

V kategoriích živnosti spadá do ohlašovacích volných živností a z toho vyplývají i jednodušší podmínky získání živnosti. Cirkusy jako FO jsou nejrozšířenější formou podnikání v ČR. Následující tabulka 1 přináší přehled o výhodách a nevýhodách podnikání FO podnikajících samostatně na základě živnostenského nebo jiného oprávnění:

Tab. 1 Výhody a nevýhody podnikání FO ^[3]

Výhody	Nevýhody
Minimum formálně-právních povinností	Vysoké riziko vyplývající z neomezeného ručení majetkem podnikatele
Nízké náklady na založení	Vysoké požadavky na odborné i ekonomické znalosti podnikatele
Podnikatelskou činnost lze zahájit ihned po ohlášení	Omezený přístup k bankovním úvěrům
Není nutný počáteční kapitál	V očích obchodních partnerů může podnikatel působit jako malý či méněcenný
Samostatnost a volnost při rozhodování	Sazba daně z příjmu je nižší než u PO
Jednoduché přerušování či ukončení činnosti	Při vysokém zisku se platí vysoké odvody sociální pojištění
Lze zvolit daňovou evidenci nebo účetnictví (pokud není FO zapsána v OR)	
Možnost uplatnění výdajů pro zjištění dílčího základu daně paušální částkou	

Komplikovanější je ovšem získání živnosti na **drezúru zvířat**, neboť se nachází v příloze 2 živnostenského zákona – **vázané živnosti**. Požadovaná odborná způsobilost je:

- a) vysokoškolské vzdělání ve studijním programu a studijním oboru zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinární lékařství a jeden rok praxe v oboru, nebo
- b) vyšší odborné vzdělání v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinářství a dva roky praxe v oboru, nebo
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat, zootechniku nebo veterinářství a dva roky praxe v oboru, nebo
- d) střední vzdělání s výučním listem v oboru vzdělání zaměřeném na chovatelství zvířat nebo zootechniku a tři roky praxe v oboru, nebo
- e) osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným podle zvláštních právních předpisů, nebo zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, a čtyři roky praxe v oboru, nebo
- f) doklady podle § 7 odst. 5 písm. j), k), l) nebo m) živnostenského zákona.

Z předchozího textu jasně vyplývá, že problematika zvířat v cirkuse se velmi legislativně zpřísnila oproti minulosti a tudíž se i omezila četnost produkce zvířat v českých cirkusech na rozdíl od zahraničí.

3.1.2 Podnikání PO

Pro cirkus jako podnik je v ČR využívána forma společnosti s ručeným omezeným.

Tabulka 2 přináší přehled o výhodách a nevýhodách podnikání společnosti s ručením omezeným.

Tab. 2 Výhody a nevýhody podnikání s. r. o. ^[3]

Výhody	Nevýhody
Omezené ručení společníků	Nutný počáteční kapitál
Vklad lze splatit ve lhůtě pěti let, před podáním návrhu na zápis do OR musí být splaceno 30% každého vkladu, v úhrnné výši všech vkladů alespoň 100 000 Kč.	Administrativně náročnější založení a chod společnosti
Možnost vložení i nepeněžitého vkladu	Menší důvěryhodnost (s ohledem na ručení) v očích obchodních partnerů oproti v. o. s. nebo a. s.
Zákaz konkurence platí pro jednatele, na společníky ho lze rozšířit společenskou smlouvou	Podíl na zisku je zdaněn dvakrát

Společnost s ručením omezeným, jako formu podnikání PO, zvolila jen malá část cirkusových podniků. Můžeme se domnívat, že tuto formu nevolí z důvodu relativní kapitálové a administrativní náročnosti. Ostatní české cirkusy podnikají jako FO. V obchodním rejstříku jsou jako PO evidovány tyto cirkusy:

- Národní cirkus originál Berousek, s. r. o. (výpis z OR naleznete v příloze D),
- Cirkus Kludský, spol. s r. o.,
- Cirkus Bernes, s. r. o.,
- Cirkus s. r. o.,
- Létaující cirkus s. r. o..

3.2 Aktéři a specifika podnikání

Umělci

Standardní cirkusový program má většinou následující strukturu umělců:

- konferenciér,
- klaun,
- drezér,
- artisté.

Tyto disciplíny provádí umělci, kteří jsou najímáni buď externě nebo je zajišťuje samotný management cirkusu z vlastních zdrojů, které jsou založené na rodinných tradicích - rodina zajišťuje sama o sobě velkou část cirkusových disciplín. Nicméně nemůže zastat všechny disciplíny, a proto, aby zaplnila svůj program, si najímá artisty externě. Podíl externě najímaných artistů je přímo úměrný kvalitě a prosperitě cirkusu. Například v zahraničních cirkusech převažuje počet externích artistů nad vlastními. Je to dáno také ekonomickou situací cirkusů a tím vyvolanou úsporou mzdových nákladů, když si disciplíny cirkus zajišťuje sám. Je-li cirkus prosperující, může se dovolit kvalitní program zajištěný externími umělci, kteří patří ke špičce ve svém oboru.

Artisté jsou povětšinou najímáni pouze na jednu sezónu, aby se každý rok obměňoval program. Artisté jsou najímáni různými způsoby. V praxi se nejčastěji artisté angažují na základě předchozích uplatnění v jiných cirkusech, dle úspěchů na festivalu nebo třeba jen na základě dohody.

Od ostatního personálu se umělci odlišují především tím, že se jejich mzdy, tj. honoráře, vyměřují za hrací den, nikoliv za běžný den. Jejich příjmy se tudíž odvíjí od počtu představení. Pokud cirkus není schopen zajistit dostatečný počet představení a jejich návštěvnost, nemůže se dovolit velký podíl externích artistů. Dále cirkus dotuje umělce tím, že jim přispívá na pohonné hmoty nebo na krmivo pro zvířata, která nejsou majetkem podniku.

Personál

Cirkus sám o sobě potřebuje dostatek personálu, bez kterého by chod cirkusu nebyl možný. Tento personál zajišťuje stavbu cirkusu, přejezdy mezi obcemi, vylepování reklamních zařízení nebo péči o zvířata. Opět zde platí stejný postup jako u umělců, že personál je z velké části nahrazován z vlastních zdrojů v důsledku úspor, aby nemusel být najímán. Pokud je personál najímán, tak na dobu určitou – cirkusovou sezónu.

Standardní složení personálu bývá následující:

- stavební dělníci,
- řidiči,
- ošetřovatelé zvířat,
- pokladník,
- zvukař,
- reklamáři apod.

Zvířata

Zvířata představují v klasickém cirkusu významný kapitál a stojí cirkus největší část nákladů. Existují i cirkusy "bez zvířat", které tvrdí, že zvířata do cirkusů nepatří. To je předmětem mnoha sporů především ze stran ochránců zvířat. Počet a druhy zvířat se liší v závislosti na ekonomické prosperitě a kvalitě cirkusů. Pro ilustraci uvádím ceny některých zvířat a orientační počet, který se v každém cirkuse liší, v následující tabulce.

Tab. 3 Ceny zvířat a jejich počty v cirkuse

Ceny zvířat v Kč		Počet ks	Cena celkem v Kč
sibiřský tygr	150 000	5	750 000
bílí velbloud z Asie	250 000	8	2 000 000
lama	10 000	4	40 000
pudl	4 000	5	20 000
lipický kůň	150 000	8	1 200 000
frízový kůň	80 000	3	240 000
shetlandský pony	15 000	8	120 000
Falabella	30 000	1	30 000
medvěd	30 000	3	90 000
opice	200 000	4	800 000
drežúrovaný lev	200 000	5	1 000 000
slon	600 000	1	600 000
cena celkem			6 890 000

Z tabulky vyplývá, že ceny zvířat tvoří vzhledem k celkovému kapitálu jeho podstatnou část a od toho se odvíjí i důležitost této části majetku.

Přechodné místo podnikání

Přechodné místo podnikání je základní diference typická pro cestovní cirkus. Cirkus v rámci svého podnikání hostuje v obcích na základě dohody s magistrátem města, s obecním úřadem nebo se soukromou osobou na přímo určeném prostranství v určitém období za úplatu nebo za poplatek ve vyhláškou stanovené výši pronájmu veřejného prostranství v rámci místních poplatků dané obce.

V rámci sezóny (duben – prosinec) navštíví cirkus několik měst, ve kterých hostuje přibližně 5 až 14 dní. Hostování předchází zajištění reklamy v médiích a rozmístění reklamních poutačů minimálně týden předem. Dále následuje zajištění elektrické přípojky a vody, dohody o svozu komunálních odpadů a další náležitosti spojené s místem pobytu. Samotné stěhování celého podniku probíhá den až dva před zahájením série představení, kdy probíhá stavba a příprava cirkusového zázemí. Během svého hostování proběhne přiměřený počet představení, který nejčastěji probíhá po jednom představení v pracovních dnech, o víkendu po dvou představeních.

Poslední den představení probíhají úklidové práce a příprava na další přesun cirkusu, který obvykle bývá následující den. Tímto by se dal stručně popsat stále se opakující cyklus přechodného místa cestovního cirkusu.

Vozový park

Cestovní cirkus má základní diferenciaci v tom, že je mobilní. Jeho mobilita je zajištěna dostačujícím vozovým parkem, který představuje další velkou část nákladů pro cirkus. Počet vozidel je závislý na velikosti cirkusového stanu, počtu zvířat, umělců a dalších aspektů, které ovlivňují přesun cirkusu.

Pro lepší představu složení cirkusového vozového parku a jejich cen, kdy ceny jsou orientační s tím, že vozidla jsou pořízena z komisního prodeje, demonstruje tabulka.

Tab. 4 Ceny jednotlivých druhů vozového parku

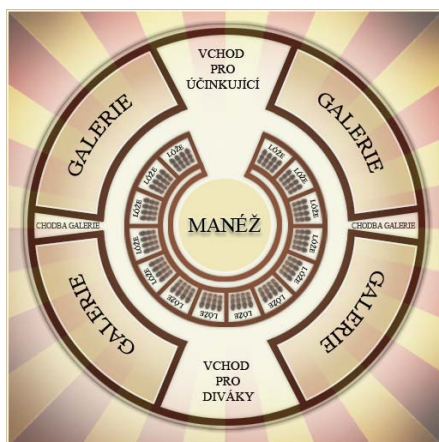
Druh	Počet ks	Orientační cena za jednotku v Kč	Cena celkem za druh v Kč
nákladní vůz/tahač/	3	500 000	1 500 000
dodávka pro zajištění reklamy	2	80 000	160 000
osobní automobily	2	250 000	500 000
maringotky, přívěsy	7	100 000	700 000
vůz pro ubytování stavebních dělníků	2	50 000	100 000
vlek pro transport šapita	1	100 000	100 000
vlek pro transport zvířat	2	1 000 000	2 000 000
vlek pro transport stožárů	1	100 000	100 000
vlek pro transport plotů	1	100 000	100 000
vlek pro transport galerií	2	100 000	200 000
návěs pro transport pesty, zadního vchodu, židlí a dalších součástí	1	100 000	100 000
cena celkem			5 560 000

Ceny vstupenek

Převážná část příjmů cirkusu pochází z jeho hlavní činnosti – realizování cirkusových představení za stanovené vstupné. Ceny vstupného jsou různé vzhledem ke kvalitě a velikosti podniku.

Základní sazba ceníku dělí ceny vstupného dle diváka:

- základní vstupné – dospělí,
- zlevněné vstupné - děti do 15 let, důchodci, tělesně postižení.

Obr. 4 Rozdělení cirkusového hlediště

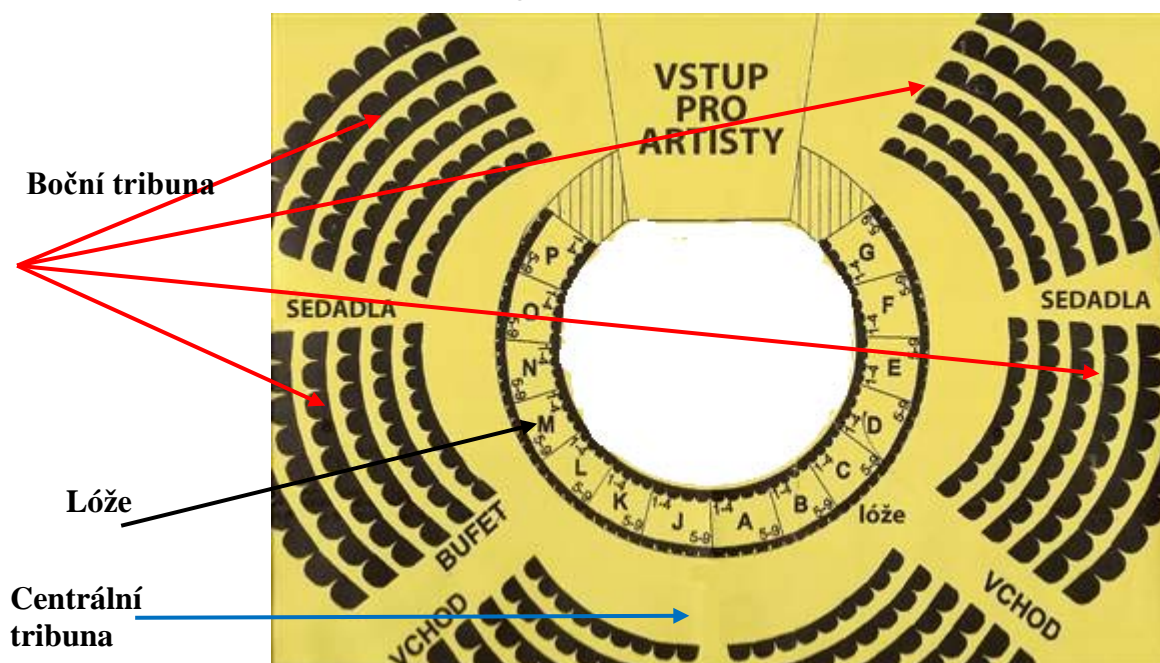
Dále dle umístění sedadla na:

- lóže,
- galerie
  - centrální
  - boční.

Ceny vstupenek do lóže jsou obvykle nejdražší a ceny galerií můžou být dále cenově odstupňovány dle blízkosti k manéži na centrální a boční.

Další příjmy představuje vstupné z prohlídky cirkusového zvěřince, fotografování se zvířaty, z hipodromu (vození dětí na ponících, velbloudech apod.), z prodeje suvenýrů a upomínkových předmětů, občerstvení a dalších doplňkových prodejů. Jako zvláštní příjem může představovat pronájem cirkusového šapita nebo zvířat pro televizní průmysl či jiné akce.

Srovnání cen vstupenek českých cirkusů

Obr. 5 Rozložení sedadel

Tab. 5 Srovnání cen vstupného za rok 2009 v Kč

Název cirkusu	Lóže		Tribuna			
	Základní	Sleva	Základní		Sleva	
			Centrální	Boční	Centrální	Boční
Alex	250	200	200	150	150	100
Andres	240	240	200	200	160	160
Bernes	240	240	200	140	200	140
Originál Berousek	300	200	200	160	120	120
Jo-Joo	260	200	200	200	160	160
Tornádo	200	150	160	160	140	140
Praga	220	220	180	180	130	130
Rudolfa Berouska	200	150	150	150	100	100
Eduardo	120	100	100	100	80	80
Alegrie	180	160	160	160	140	140

Zimování

V období od prosince do března cirkus zajíždí do svého zimoviště (hospodářské statky poblíž hlavního města), kde provádí potřebné opravy, které nemůže provádět za provozu. Dále připravuje nové představení na nadcházející sezónu. V tomto období artisté navštěvují cirkusové festivaly, management hledá nové talenty do svých představení, kterými rozšiřuje program a zajišťují se účinkující na další sezónu.

Zimování má důvody, neboť v zimních měsících cirkusům stoupají náklady související s vytápěním cirkusových stanů a stanů se zvířaty, které mají velké tepelné úniky, tudíž je vytápění neefektivní. Dalším z důvodů je ten, že v zimních měsících je celkově nižší návštěvnost představení.

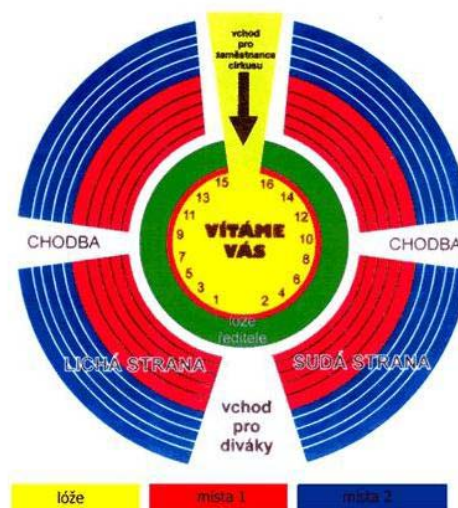
3.3 Výnosová stránka cirkusu

Tržby

Pro lepší představu ekonomických výsledků cirkusu budeme demonstrovat souvislosti na příkladu smyšleného cirkusu Beta. Potřebné informace jsou uvedeny v následujících obrázcích a tabulkách.

Tab. 6 Ceny vstupenek cirkusu Beta v Kč

	dospělí	sleva	průměr
lóže	300	200	250
místa 1	200	120	160
místa 2	160	120	140

Obr. 6 Rozložení sedadel cirkusu Beta

Sloupec průměr vyjadřuje průměrnou cenu za dané obsazení sedadel bez ohledu na povahu diváka (dítě, dospělí). Průměrnou cenu vstupenky využijeme v dalších matematických kalkulacích.

Tab. 7 Kapacita sedadel dle druhu místa a tržby za sedadla cirkusu Beta

Lóže		Místo 1		Místo 2	
počet lóži/stan	16	počet tribun	4	počet tribun	4
počet křesel/lóže	8	počet lavic/tribuna	4	počet lavic/tribuna	5
celková kapacita	128	počet míst/lavice	20	počet míst/lavice	20
		počet míst/tribuna	80	počet míst/tribuna	100
		celková kapacita	320	celková kapacita	400
průměrné obsazení	50%	průměrné obsazení	30%	průměrné obsazení	30%
celková tržba	32 000 Kč	celková tržba	51 200 Kč	celková tržba	56 000 Kč
průměrná tržba	16 000 Kč	průměrná tržba	15 360 Kč	průměrná tržba	16 800 Kč

Tab. 8 Tržby za jedno vystoupení cirkusu Beta v Kč

celková tržba při plně obsazené kapacitě	139 200
celková tržba při průměrně obsazené kapacitě	48 160

Tab. 9 Obsazenost cirkusu Beta – počet sedadel

celková kapacita cirkusu	848
průměrně obsazený cirkus	280

Z následujících údajů vychází, že při průměrně obsazeném cirkusu, kdy průměr vycházejí ze skutečné návštěvnosti na území ČR, se návštěvnost pohybuje okolo 280 diváků. Tržba ze vstupného za jedno vystoupení bez vedlejších příjmů činí v průměru 50 000,- Kč.

Tab. 10 Počet hracích dnů cirkusu Beta

Počet hracích dnů v měsíci							
Pondělí	TD	Pondělí	TD	Pondělí	TD	Pondělí	TD
Úterý	TD	Úterý	TD	Úterý	TD	Úterý	TD
Středa	X	Středa	X	Středa	X	Středa	X
Čtvrtek	X	Čtvrtek	X	Čtvrtek	X	Čtvrtek	X
Pátek	X	Pátek	X	Pátek	X	Pátek	X
Sobota	XX	Sobota	XX	Sobota	XX	Sobota	XX
Neděle	XX	Neděle	XX	Neděle	XX	Neděle	XX

Vysvětlivky:

TD... technický den

X... jedno představení za den

XX... dvě představení za den

Tab. 11 Počet představení cirkusu Beta

Počet představení		
	Po – Pá	So – Ne, svátky
denně	1	2
počet hracích dnů v měsíci		22
počet technických dnů		8
počet představení v pracovních dnech		12
počet představení o víkendu		16
počet představení celkem		28

Tab. 12 Bilance představení cirkusu Beta

počet hracích měsíců	(duben-prosinec)	9
přibližný počet hracích dnů za rok		198
přibližný počet technických dnů za rok		72
přibližný počet představení za rok		252

Tab. 13 Tržby za představení cirkusu Beta v Kč

Měsíčně	
Tržby z představení při plně obsazené kapacitě	3 897 600
Tržby z představení při průměrně obsazené kapacitě	1 348 480

Ročně	
Tržby z představení při plně obsazené kapacitě	35 078 400
Tržby z představení při průměrně obsazené kapacitě	12 136 320

Tím jsme se matematicky dostali k závěru, díky kterému jsme získali představu o výnosech cirkusu z jeho představení. Výsledky jsou pouze informačního charakteru a ve skutečnosti se mohou lišit. Dále čtenář musí mít na paměti, že v rámci hostování je rozdáno velké množství „volných vstupenek“ (vstupenky, za které se neplatí a darují se osobám, který mají pro cirkus význam), se kterými se v předchozích kalkulacích nepočítá a které by taktéž zkreslily významně výsledky.

3.4 Nákladová stránka cirkusu

Poplatky

Cirkus je zatížen mnoha druhy poplatků, jehož stručný výčet vám chci dále představit. Pro lepší představu budeme výši poplatků vypočítávat na příkladu cirkusu Beta.

Autorské odměny

Cirkus jako podnik musí odvádět různé poplatky a jeden z nich představují autorské odměny za provozování hudebních děl v rámci své produkce. Cirkus spadá do kategorie provozovatelů **jiné hudební produkce**. Rozhodující je, zda budou užita díla **živě** nebo prostřednictvím **reprodukčního zařízení**. Podle tohoto kritéria je poté vyčíslena příslušná autorská odměna dle sazebníku Ochranného svazu autorského (OSA). OSA pro práva k dílům hudebním jí definuje v sazebníku pro rok 2009 (aktuální sazby doposud nebyly zveřejněny) v části C následujícím způsobem.

Sazebník pro cirkusy se používá pro výpočet autorské odměny za poskytnutí licence (souhlasu) k provozování chráněných hudebních děl s textem nebo bez textu při užití živé nebo reprodukované hudby při cirkusových představeních. Cirkusem se v tomto kontextu rozumí stálé nebo mobilní účelové zařízení (stálý cirkus, šapitó, stan), ve kterém jsou předváděna představení složená z vystoupení v základních cirkusových disciplínách, kterými jsou např. drezura zvířat, ekvilibristika, a jiné podobné disciplíny. Sazebník autorských odměn představuje tabulka 14, kde se uvedené sazby navyšují o DPH dle platného zákona (sazba platná pro rok 2009). Sazby pro rok 2010 doposud nebyly zveřejněny.

Tab. 14 Sazebník autorských odměn

Kapacita hlediště / počet osob	Autorská odměna za jedno představení
do 300 osob	162 Kč
do 500 osob	325 Kč
do 800 osob	487 Kč
přes 800 osob	649 Kč

*Pokud bychom vycházeli z výsledků, které jsme odvodili z příkladu cirkusu Beta, při průměrné návštěvnosti cirkusu kolem 280 lidí, činí autorská odměna za jedno představení **162 Kč**. Náklady v podobě autorských poplatků uplatněných na příkladu cirkusu Beta ukazuje následující tabulka.*

Tab. 15 Autorské poplatky cirkusu Beta

<i>počet představení za měsíc</i>	28
<i>výše autorské odměny za představení</i>	162 Kč
<i>autorská odměna za měsíc</i>	4 536 Kč
<i>počet představení za rok</i>	252
<i>autorská odměna za rok</i>	40 824 Kč

Pokud pořadatel neprokáže počet návštěvníků produkce, bude vodítkem pro výpočet autorské odměny buď kapacita prostor, tj. nejvyšší možný počet návštěvníků, kterým má být dílo sděleno, nejméně však kapacita uvedená v kolaudačním rozhodnutí nebo 1,5 osob na 1 m² u hudebních produkcí konaných na volných prostranstvích. V případě, že pořadatel po uskutečnění akce věrohodně prokáže celkový počet návštěvníků produkce (platících i neplatících), tj. celkový počet osob, kterým byla díla sdělena, bude výpočet autorské odměny proveden na základě tohoto počtu návštěvníků (§100 odst. 1 písm. h) zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění).

Sazby autorských odměn se snižují o **30%** provozovatelům, kteří řádně plní své povinnosti. Řádným plněním povinnosti se rozumí provozování hudebních děl se souhlasem oprávněných nositelů práv, v případě živého užití hudebních děl zaslání řádně vyplněného repertoárového listu skladeb (tj. uvedení celých názvů provozovaných skladeb včetně uvedení jmen autorů hudby a v případě textu tak i jména autorů textu) věrně odrážejícího skutečnost, dále skutečnost, že provozovatel nemá v době přijetí návrhu na uzavření licenční smlouvy – žádosti vůči OSA, závazky po lhůtě splatnosti a jiné své závazky plní pravidelně ve lhůtě splatnosti a v souladu s autorským zákonem.

V případě, že repertoárový list bude neúplný, zejména budou chybět jména autorů/textařů užitých skladeb, bude sazba autorských změn snížena jen o **20%**.

Sazby autorských odměn se snižují o **50%** v případě, že provozovatel uzavře **roční licenční smlouvu** na užití hudebních děl při cirkusových představení a řádně plní své povinnosti. Při uzavření licenční smlouvy může být autorská odměna stanovená podle výše uvedených zásad na žádost provozovatele dále snížena s přihlédnutím k ustanovení §100 odst. 6 č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména

pokud je poskytnutí slevy odůvodněného např. účelem a okolnostmi užití hudebních děl (např. přihlédnutí k charakteru či účelu pořádané akce, rozsah užití chráněných děl či jiné objektivní a prokazatelné příčiny). Slevy se uplatňují po sobě (každá následující sleva se vypočítává z částky po uplatnění předcházející slevy).

Výše autorské odměny je uvedena ve smlouvě, přičemž platí, že sjednaná částka je splatná zpravidla do 15 dnů od uzavření smlouvy (tj. zpravidla do 30 dnů od písemného vyhotovení návrhu smlouvy). V případě uzavření smlouvy na období 12 měsíců, je možné na žádost provozovatele odměnu uhradit i formou splátek sjednaných ve smlouvě. Úrok z prodlení při nezaplacení se řídí obecně platnými předpisy, pokud není ve smlouvě sjednáno jinak.

Místní poplatky

Jako další z poplatků musí cirkus hradit dle zákona č. 565/1990 Sb. o místních poplatcích, **poplatky za užívání veřejného prostranství, poplatky ze vstupného a poplatky za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů.**

Při řízení ve věcech poplatků se postupuje podle zákona č.337/1992 Sb., o správě daní a poplatků ve znění pozdějších předpisů.

Poplatek za užívání veřejného prostranství je definován dle zákona o místních poplatcích následujícím způsobem:

Poplatek za užívání veřejného prostranství

Poplatek za užívání veřejného prostranství se vybírá za zvláštní užívání veřejného prostranství, kterým se rozumí provádění výkopových prací, umístění dočasných staveb a zařízení sloužících pro poskytování prodeje a služeb, **umístění stavebních nebo reklamních zařízení, zařízení cirkusů, lunaparků a jiných obdobných atrakcí**, umístění skládek, vyhrazení trvalého parkovacího místa a užívání tohoto prostranství pro kulturní, sportovní a reklamní akce nebo potřeby tvorby filmových a televizních děl. Z akcí pořádaných na veřejném prostranství, jejichž výtěžek je určen na charitativní a veřejně prospěšné účely, se poplatek neplatí.

Poplatek za užívání veřejného prostranství platí fyzické a právnické osoby, které užívají veřejné prostranství způsobem výše uvedeným.

Sazba poplatku za užívání veřejného prostranství činí až **10,- Kč** na 1 m² za každý i započatý m² užívaného veřejného prostranství a každý i započatý den. Za užívání veřejného prostranství k umístění prodejních nebo reklamních zařízení, lunaparků a jiných atrakcí může obec zvýšit sazbu až na její desetinásobek. Obec může stanovit poplatek týdenní, měsíční nebo roční paušální částkou.

Pokud bychom vycházeli z nejvyšší možné částky 10 Kč za 1 m² záboru na den a zábor cirkusu Beta bude činit okolo 600 m², náklady v podobě poplatků za užívání veřejného prostranství jsou uvedeny v tabulce 16.

Tab. 16 Poplatky za užívání veřejného prostranství cirkusu Beta

<i>m²/den</i>	<i>10 Kč</i>
<i>průměrný počet m² záboru</i>	<i>600</i>
<i>cena za den</i>	<i>6 000 Kč</i>
<i>průměrný počet dní na přechodném místě</i>	<i>10</i>
<i>cena přechodného místa</i>	<i>60 000 Kč</i>
<i>počet dní v sezóně</i>	<i>270</i>
<i>náklady za sezónu</i>	<i>1 620 000 Kč</i>

Poplatek ze vstupného

Poplatek ze vstupného se vybírá ze vstupného na kulturní, sportovní, prodejní nebo reklamní akce, sníženého o daň z přidané hodnoty, je-li v ceně vstupného obsažena. Vstupným se pro účely tohoto zákona rozumí peněžitá částka, kterou účastník akce zaplatí za to, že se jí může zúčastnit. Z akcí, jejichž celý výtěžek je určen na charitativní a veřejně prospěšné účely, se poplatek neplatí. Poplatek ze vstupného platí fyzické i právnické osoby, které akci pořádají.

Sazba poplatku ze vstupného činí až **20%** z úhrnné částky vybraného vstupného. Obec může po dohodě s poplatníkem stanovit paušální částkou.

Řízení o poplatcích vykonává obecní úřad. Obec, která poplatky spravuje, může na žádost poplatníka z důvodu odstranění tvrdosti poplatek nebo jeho příslušenství zcela nebo částečně prominout.

Pokud bychom chtěli vyčíslit výši poplatků, které cirkus odvádí, může jej znovu znázornit na příkladu cirkusu Beta z již vypočtených údajů. Výše poplatků je následující, pokud budeme vycházet z nejvyšší možné varianty 20% z prodané vstupenky, viz tabulka 17.

Tab. 17 Poplatky za vstupenky cirkusu Beta

<i>sazba</i>	<i>20%</i>
<i>poplatek za představení</i>	<i>9 632,00 Kč</i>
<i>poplatek za přechodné místo</i>	<i>96 320,00 Kč</i>
<i>výše poplatků za sezónu</i>	<i>2 427 264,00 Kč</i>

Poplatek za umístění reklamního zařízení

Dále obec stanovuje výši poplatku za umístění reklamního zařízení (cirkusová tabla na sloupech veřejných komunikací), kde sazba je až 20 Kč za reklamní zařízení za den.

Pokračujeme v příkladu cirkusu Beta. Přechodné místo hostování se vylepuje reklamou přibližně 10 dní před samotným hostováním, aby se obyvatelstvo s předstihem o cirkusu dozvědělo. Průměrně se vylepí a nainstaluje v obci okolo 40 reklamní zařízení. Pokud budeme z toho předpokladu vycházet, výše poplatků je následující:

Tab. 18 Poplatky za umístění reklamního zařízení cirkusu Beta

<i>sazba za den za ks</i>	<i>20 Kč</i>
<i>počet dní</i>	<i>20</i>
<i>počet reklamních zařízení</i>	<i>40</i>
<i>výše poplatku za dobu propagace</i>	<i>16 000 Kč</i>
<i>výše poplatku za sezónu</i>	<i>216 000 Kč</i>

Dále cirkusy odvádí obcím poplatky za svoz komunálních odpadů, kde se sazby výrazně liší.

Obvyklá sazba za svoz komunálního odpadu cirkusů se pohybuje okolo 2 400,- Kč za týden, z toho nám vychází následující:

Tab. 19 Poplatky za svoz komunálního odpadu cirkusu Beta v Kč

<i>sazba týdně</i>	<i>2 400,00</i>
<i>poplatek za dobu pobytu</i>	<i>3 428,57</i>
<i>výše poplatků za sezónu</i>	92 571,43

Chceme-li zrekapitulovat veškeré odvody, které cirkus Beta odvádí na místních poplatcích obcím, sumarizace je následující:

Tab. 20 Místní poplatky cirkusu Beta v Kč

<i>za den</i>	<i>16 774,86</i>
<i>za dobu pobytu</i>	<i>175 748,57</i>
<i>za sezónu</i>	4 355 835,43

Náklady na PHM

Představují velkou část nákladů cirkusu. Složení vozového parku jsme již zmiňovali. Pro lepší představu budeme pokračovat v příkladu cirkusu Beta.

Budeme uvažovat, že cena benzínu se pohybuje 29,- Kč za litr. Dále budeme uvažovat, že vzdálenost mezi městy hostování je kolem 50 km. Tahač se musí dvakrát vrátit pro vleky a návěsy. Náklady na PHM jsou přibližně následující:

Tab. 21 Spotřeba litrů PHM cirkusu Beta

typ vozidla	počet vozidel	spotřeba pohonných hmot l/100km	náklad na přejezd v l	mimo přejezdy spotřeba l
nákladní vůz/tahač/	3	40	140	0
dodávka pro zajištění reklamy	2	10	5	5
osobní automobily	2	7	5	21

Tab. 22 Náklady na PHM cirkusu Beta

typ vozidla	Celkem spotřeba l během 10 dnů	celkem l za všechny auta za 10 dnů	celkem l za sezónu	v Kč na 10 dnů	v Kč za sezónu
nákladní vůz/tahač/	140	420	11340	12 180	12 180
dodávka pro zajištění reklamy	10	20	540	580	580
osobní automobily	26	52	1404	1 508	1 508
celkem	176	492	13284	14 268	14 268

Náklady na krmení

Jak již bylo řečeno, zvířata představují nejcennější kapitál cirkusu a stojí cirkus největší podíl nákladů. Orientační ceny krmiv představuje následující tabulka:

Tab. 23 Ceny krmiva cirkusu Beta v Kč

Měrná jednotka krmiva	Cena za jednotku v Kč
kg sena	1,43
psí konzerva	50,00
kg masa	80,00

Tab. 24 Náklady na zvíře na den cirkusu Beta v Kč

Druh zvířete	Množství krmiva	Cena za množství v Kč
sibiřský tygr	5 kg masa	400,00
velbloud	15 kg sena	21,43
lama	5 kg sena	7,14
pudl	2/3 konzervy	33,33
lipický kůň	8 kg sena	11,43
frízový kůň	10 kg sena	14,29
shetlandský pony	3 kg sena	4,29
falabella	1 kg sena	1,43
medvěd	5 kg masa	400,00
opice	různé	30,00
šimpanz	různé	50,00
slon	200 kg sena	285,71
hroch	60 kg sena	85,71

Tab. 25 Náklady na průměrný počet zvířat cirkusu Beta

druh a počet zvířat		Náklady v Kč		
		den	měsíc	rok
sibiřský tygr	5	2 000,00	62 000,00	744 000,00
velbloud	8	171,43	5 314,29	63 771,43
lama	4	28,57	885,71	10 628,57
pudl	5	166,67	5 166,67	62 000,00
lipický kůň	8	91,43	2 834,29	34 011,43
frízský kůň	3	42,86	1 328,57	15 942,86
shetlandský pony	8	34,29	1 062,86	12 754,29
falabella	1	1,43	44,29	531,43
medvěd	1	400,00	12 400,00	148 800,00
slon	1	285,71	8 857,14	106 285,71
opice	6	180,00	5 580,00	66 960,00
celkem zvířat	50	3 402,38	105 473,81	1 265 685,71

Mzdy a honoráře

Otázka mezd a honorářů je interní informace, kterou si každý cirkus chrání a je velmi individuální. Největší položkou v oblasti mezd jsou umělci, neboť na nich stojí celý cirkusový program. Výše jejich honorářů se dále rozlišuje podle počtu disciplín, který jednotlivec či skupina v programu vykonává, na kvalitě disciplíny či popřípadě úspěších a žádanosti umělce. Dále je honorář ovlivněn tím, jestli ke své disciplíně umělec používá vlastní zvířata. Problematika zvířat se většinou řeší nadstandardními příspěvky na krmivo nebo sám cirkus krmivo a veterinární ošetření zajišťuje. Další položkou mezd je personál cirkusu, o kterém jsme již mluvili. Jak umělci, tak personál až na výjimky, jsou nájímáni sezónně.

Přestože konkrétní informace o mzdách nejsou známy, můžeme jejich výši odhadnout a pro lepší představu jej ukážeme na příkladu cirkusu Beta.

Pokud chceme vyčíslit mzdové náklady cirkusu Beta, použijeme již zmiňovaný výčet umělců a personálu. Základní rozdíl ve mzdách byl již vysvětlen, neboť personál je placen každý den, oproti umělcům, kteří jsou placeni za hrací den.

Tab. 26 Mzdové a honorářové náklady cirkusu Beta

funkce	počet	obvyklý počet	mzda Kč /den	mzda Kč /hrací den	počet dnů	měsíčně	předpokládané měsíční náklady
principál	1	1		2 000	22	44 000	44 000
pokladník	1	0	500		30		0
artisté	5 až 8	6		1 000	22	132 000	176 000
klaun	1 až 2	1		1 000	22	22 000	44 000
drežér	1 až 3	1		1 000	22	22 000	66 000
ošetřovatel	1 až 3	1	500		30	15 000	45 000
stavební dělník	7	4	500		30	60 000	105 000
řidič	4	0	500		30		60 000
zvukař	1 až 2	0		300	22		13 200
konferenciér	1	0		800	22		17 600

Z tabulky vyplývá, že v cirkusu Beta z důvodu snižování mzdových nákladů více funkcí zastává jedna osoba, tím podnik ušetří finance, které může využít jiným způsobem. Bilance úspor je následující.

Tab. 27 Úspora mzdových a honorářových nákladů vyplývající z tabulky 26

	adekvátní počet	reálný počet	Úspora
celkem zaměstnanců	32	14	18
měsíční mzdové náklady	570 800 Kč	295 000 Kč	275 800 Kč
sezónní mzdové náklady	5 137 200 Kč	2 655 000 Kč	2 482 200 Kč

Náklady na reklamu

Nejvyužívanějším a nejstarším reklamním instrumentem je **tablo**. Tablo je oboustranný nástroj, který se skládá ze dvou desek, na které se lepí plakát s informacemi o hostování cirkusu. Tyto tabla se umísťují na sloupy veřejného osvětlení a jiné sloupy či zábradlí podél pozemních komunikací po předchozím souhlasu magistrátu obce nebo příslušné odpovědné instituce. Jako další zařízení se mohou používat billboardy, pojízdné vozíky s velkoplošnou reklamou, pojízdný rozhlas atd.

Další reklamní možnosti, které cirkusy využívají, jsou rádia, regionální tisk případně televize. Globálně jsou využívány možnosti internetu ve formě webových stránek a reklamních bannerů.

V minulosti a výjimečně i v dnešní době lze vidět tzv. „parádu“, což znamená slavnostní průvod cirkusových umělců a zvířat městem, aby se obyvatelé dozvěděli o tom, že cirkus navštívil jejich město a vybízí je k návštěvě představení. Tento způsob reklamy je již historickou záležitostí.

Základní náklady uvádí tabulka 28, aby čtenář získal představu o nákladech na reklamu:

Tab. 28 Náklady na reklamu

druh	počet	cena za jednotku v Kč	celkem v Kč
tablo	200 ks/rok	50	10 000
webové stránky	jednorázově	30 000	30 000
rádio	5 opakování za 30 sekund spotu	2 000	10 000
plakát	5000 ks/rok	10	50 000

Daně

Cirkus jako každý jiný podnik má povinnost vůči státu platit daně. Mezi základní daně, které cirkus odvádí, patří z přímých daní **daň z příjmů**, **daň silniční** a případně z nepřímých daní **daň z přidané hodnoty**. Každý podnikatel, který získá povolení k podnikatelské činnosti je povinen do 30 dnů podat přihlášku k registraci u místně příslušného finančního úřadu. Místní příslušnost správce daně se řídí u PO místem jejich sídla a u FO bydlištěm. V přihlášce k registraci podnikatel vyplní základní údaje a druhy daní, vůči kterým pravděpodobně vznikne při jeho podnikatelských aktivitách daňová povinnost. Správce daně přidělí zaregistrovanému subjektu daňové identifikační číslo (DIČ) a o provedené registraci mu vydá osvědčení. Pokud v průběhu podnikatelské činnosti vzniknou nějaké změny, musí se správci daně nahlásit do 15 dnů ode dne, kdy nastaly.

Po uplynutí každého zdaňovacího období je daňový subjekt povinen podat daňové přiznání (DP) k jednotlivým druhům daní. DP se podává nejpozději do třech měsíců po uplynutí zdaňovacího období.

Daň z příjmů

Vhodně zvolená právní forma je klíčovým faktorem i v otázce daní. Každá právní forma má svá daňová specifika, liší se především výší zdanění. Pokud je daň uvalena na obchodní společnosti, je nazývána jako **daň z příjmů právnických osob** nebo daň ze zisku. **Daň z příjmů fyzických osob** zdaňuje veškerý příjem fyzické osoby, zatímco daň z příjmů právnických osob zdaňuje čistý příjem (rozdíl mezi příjmy a náklady a případně dalšími odpisy). V České republice tuto daň upřesňuje zákon číslo 586/92 Sb. o dani z příjmu.

Daň z příjmů FO

V případě cirkusů podnikajících na živnost tvoří pro výpočet daně z příjmů velkou část příjmů příjmy plynoucí z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti – konkrétně **příjmy ze živnosti** (cirkusová produkce, občerstvení, příjmy ze zvěřince, suvenýry). Dále jsou to **ostatní příjmy** příležitostného charakteru (pronájem cirkusového stanu, zapůjčení zvířat pro televizní produkce a další), pokud jejich úhrn přesáhne ve zdaňovacím období 20 000,- Kč. Základ daně je rozdíl, o který příjmy přesahují výdaje (náklady) při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období. U podnikatelů, kterým plynou ve zdaňovacím období souběžně dva a více příjmů je celkový základ daně tvořen součtem dílčích daňových základů. Sazba daně činí **15 %**.

Uplatnění výdajů paušálem využívají podnikatelé, kteří jsou schopni doložit pouze velmi malé výdaje nebo nechtějí vést účetnictví či daňovou evidenci. Podnikatelé mohou uplatnit výdaje v paušální výši a nikoliv skutečně vynaložené. Pouze sečtou své zdanitelné příjmy za celý rok a z tohoto součtu vypočítají částku na výdaje (paušálem) podle zákona:

- 50% živností z cirkusové produkce, prodeje apod.
- 40% př. příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním (umělecká činnost)
- 30% příjmy z pronájmu (z pravidelného).

V částce, která podnikateli vyjde, jsou již zahrnuty veškeré výdaje vynaložené na dosažení a zajištění příjmů.

Daň z příjmů PO

K této dani jsou povinni cirkusy, které si jako právní formu zvolily právnickou osobu a vedou účetnictví. Poplatníci jsou osoby, které nejsou FO. Předmětem daně z příjmů PO jsou příjmy z veškeré činnosti a z nakládání se veškerým majetkem.

Základ daně zjednodušeně tvoří hospodářský výsledek, což je rozdíl mezi výnosy a náklady podniku. Sazba daně z příjmů PO 19%.

Daň silniční

Spadá do kategorie přímých daní a upravuje jej zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční. Předmětem této daně jsou všechna motorová vozidla, která jsou používána k podnikání, a to i když jsou vlastněna soukromými osobami. Poplatníkem a plátcem daně je provozovatel vozidla, který je zapsán v jeho technickém průkazu. Sazba daně je stanovena podle obsahu motoru a objemu válců v motoru u osobních automobilů, u nákladních pak závisí na hmotnosti celého vozidla a počtu náprav.

Daň z přidané hodnoty

Jedná se o nepřímou daň, to znamená, že se neplatí jako samostatná částka, ale je obsažena v ceně majetku a služeb. Tato daň se týká cirkusů, které se stanou plátcem dobrovolně nebo povinně, pokud jeho obrat za předcházejících 12 po sobě jdoucích měsíců přesáhl částku **jeden milion korun**. Cirkus jako plátcem připočítává daň k ceně výrobků nebo vstupenek a divák jí následně zaplatí spolu s cenou. Plátcem daně mají současně nárok na odpočet daně, kterou zaplatili v nakoupeném majetku či službách. To znamená, že u plátců netvoří daň zaplacená na vstupu součást jejich nákladů, ani nevstupuje do hodnoty nakoupeného majetku. Na druhé straně DPH ani neovlivňuje výnosy podniku, neboť DPH z prodeje nezůstává podniku, ale musí se odvést do státního rozpočtu.

Základem daně se rozumí peněžní hodnota zdanitelného plnění bez daně z přidané hodnoty. Do základu daně se také zahrnují cla, dávky, poplatky, spotřební daně, dotace k ceně a vedlejší výdaje.

Cirkus jako podnik může využívat obě **sazby daně**:

- snížená sazba **10%**,
  - vstupné cirkusů (příloha č. 2 k zákonu č. 235/2004 Sb.),
- základní sazba **20%**,
  - u prodeje zboží,
  - u prodeje služeb.

3.5 Rekapitulace

Pokud se zamyslíme nad příkladem cirkusu Beta a budeme brát v úvahu jeho příjmy a výdaje, je jasné, že jako podnik je silně nerentabilní a svoje aktivity financuje i z jiných zdrojů než je samotný cirkusový program. V předchozím textu jsem se pokusila objasnit nejzákladnější náklady a výnosy, které se týkají každého cirkusu v zjednodušeném podání. Ve skutečnosti má ale cirkus ještě mnoho dalších vedlejších nákladů a výnosů, které se u jednotlivých cirkusů liší, jsou těžko vyčíslitelné a značně by zkreslily ekonomické výsledky, proto nelze globálně zrekapitulovat jeho efektivnost. Ale pro lepší představu je v závěru této kapitoly zrekapituluje a doplníme.

Výnosy

- výnosy ze vstupného,
- výnosy z cirkusového zvěřince,
- výnosy z prodeje (občerstvení, upomínkové předměty),
- výnosy z hipodromu,
- výnosy z fotografování na zvířatech,
- výnosy z pronájmu cirkusového stanu,
- výnosy z pronájmu a drezúru zvířat pro televizní účely a další.

Náklady

➤ poplatky OSA,	➤ náklady na pronájem veřejných toalet,
➤ místní poplatky,	➤ náklady na pojištění,
➤ veterinární poplatky,	➤ náklady na komunikaci (internet, fax, mobil),
➤ náklady na PHM,	➤ náklady na energii, vodu, odvoz hnoje, komunální odpad,
➤ náklady na krmení zvířat,	➤ obnova a údržba a další.
➤ mzdové náklady,	
➤ náklady na reklamu,	
➤ daně,	

4 Výčet problémů cirkusu

V této kapitole bych chtěla nastínit základní problémy, se kterými se cirkus potýká v 21. století.

Návštěvnost

Cirkus sám o sobě mnoho změn za celou historii neprodělal, ale jeho publikum se změnilo. Mění se jeho preference a zájmy. 21. století je století moderních technologií, vědy a techniky. Virtuální realita začíná převyšovat skutečnou a zájem diváka se čím dál více upíná k médiím typu počítač nebo televize. Návštěvnost živé zábavy klesá na intenzitě a pociťují to i jiné oblasti jako jsou divadla, festivaly či noční podniky. Člověk sám o sobě zpohodlňuje a většinu zábavy si dokáže zprostředkovat v domácím prostředí pomocí internetu. Internetový trend posledních let vede k tomu, že klesá návštěvnost cirkusů, tudíž i jejich výnosy a následně zisky. Cirkusy nevyužijí ani z poloviny své kapacity i přes snahy poutavých reklam a marketingových strategií, bojují cirkusy s krizí a jejich počty rok od roku klesají důsledkem krachu.

Zvířata

Další z komplikací, které zatěžují cirkusové podniky, je boj s ochránci zvířat. Ochránci probouzejí negativní přístup diváka k cirkusu, vyvolávají v něm pocit, že zvířata jsou drženy v nepřípustných podmínkách a jejich výcvik považují za týrání zvířat. Realitou je, že úroveň chovu zvířat ve většině cirkusů je vysoká, zvířata samy o sobě jsou pro management na prvním místě a stojí cirkus největší část nákladů. Ochránci prosazují návrat zvířat do volné přírody, aniž by si mnohdy uvědomili, že některé druhy zvířat by ve volné přírodě vůbec nepřežily. Na otázku týrání zvířat lze argumentovat tím, že cirkusy jsou nejsledovanějším subjektem v oblasti práv zvířat, neboť svá zvířata prezentují veřejnosti denně a pokud by bylo se zvířaty špatně zacházeno, časté veterinární prohlídky i sám divák by to odhalili. Podnikání se zvířaty díky velkému množství veterinárních nařízení a legislativních omezení obnáší komplikace, proto je ve vlastním zájmu cirkusu, aby s nimi zacházelo co nejlépe. Samotný výcvik jim je prezentován jako hra, neboť násilím by se v nich vyvolal jen odpor a nechuť – což lze spatřit na samotných zvířatech při výkonu programu. Tím nechci obhajovat všechny cirkusy, bohužel jsou v řadách cirkusů i jedinci, kteří se nechovají ke zvířatům nejlépe. Tato menšina je mediálně

nejznámější, protože se na ní poukazuje a tudíž budí v divákovi dojem, že je to pro cirkusy standard. V každém odvětví jsou jedinci, kteří kazí dobré jméno, a cirkusové odvětví není výjimkou. Proto by se neměly odsuzovat veškeré cirkusy. Zvířata ke klasickému cirkusu patří a baví tím diváka již po staletí. Pokud mohou být zvířata v zajetí v zoologických zahradách, nevidím důvod, proč by nemohli být prezentováni divákům mobilně v důstojných podmínkách.

Konkurence

Problémy si vytvářejí také samy cirkusy mezi sebou a svou vzájemnou politikou. Konkurenční chování se mění v boj o lepší místa hostování přeplácením již smluvených závazků, vzájemné udávání a poškozování se navzájem – vše z jednoho důvodu. Pokles zisku a snaha přežít.

Zatížení poplatky

Z příkladu cirkusu Beta bylo jasně zřejmé, že velká část nákladů připadá obci v podobě místních poplatků. Je otázkou, zda-li je skutečně žádoucí takto vysoké zatížení. To samé platí pro poplatky OSA.

Kvalita programu

Jeden ze zásadních problémů je určení kvality cirkusu. V našich podmínkách dosud neexistuje asociace, která by se těmito problémy zabývala. V období socialismu existovali postupy a mechanismy, které zaručovaly určitou profesní úroveň cirkusu, která reprezentovala stát. Na našem území je velké množství cirkusů různé kvality a různých velikostí. Bohužel neexistuje adekvátní hodnocení či „metr“, který by divákovi usnadnil volbu mezi cirkusy a rozdělil je na nižší a vyšší kvality. Jediné měřítko představuje jeho pověst a ústní podání hodnocení mezi diváky samotnými.

Vzdělávání

Cirkus je po celou sezónu, která představuje devět měsíců, na cestách. Zahraniční cirkusy jsou na cestách celoročně. Obyvatelé cirkusu jsou zaměstnanci se svými rodinami. Problematika vzdělávání dětí je u nás nedořešená a značně komplikuje situaci českým umělcům, kteří by svým potomkům chtěli dopřát potřebné vzdělání, ale zároveň je chtějí připravovat na své budoucí povolání v cirkusovém světě.

5 Zamyšlení nad možnostmi řešení problému

5.1 Cirkus a Evropská Unie^[24]

Je patrné, že Evropská Unie si uvědomuje závažnost situace, se kterou se klasické cirkusy potýkají a jejich postavení jako kulturního dědictví. Evropský parlament schválil **zprávu Doris Packové (13. 10. 2005) o nových výzvách pro evropský cirkus**. Parlament žádá, aby všechny členské státy EU uznaly klasický cirkus, včetně předvádění zvířat, za **součást evropské kultury**. Návrh na vyškrtnutí pasáže o zvířatech při hlasování v plénu EP v Bruselu neprošel (pro 212, proti 332 europoslanců).

Zpráva poukazuje na problémy, s nimiž se dnes klasický cirkus potýká, a zdůrazňuje, že jedním z hlavních znaků cirkusu je přeshraniční mobilita. Proto by se postavení cirkusu ve členských státech mělo posuzovat z evropského zorného úhlu a o opatřeních v této oblasti uvažovat na úrovni EU. V současnosti činnost cirkusů podléhá jurisdikcím jednotlivých států.

Zpráva se dále zabývá:

- školní docházkou dětí z kočujících společenství a odbornou přípravou umělců,
- technickými standardy mobilních zařízení (zejm. stany),
- mobilitou a zaměstnáváním pracovníků ze zemí mimo EU.

Kočování neusnadňuje školní docházku dětí z těchto společenství. Aby se zamezilo vylučování těchto dětí ze společnosti, vyzývá členské státy ke spolupráci. Komise má poskytnout nutné prostředky na vytváření vhodných modelů výuky, např. e-learningu, distanční výuky, samostatně organizovaného učení a přechodných forem výuky s cílem překonat obtíže při vzdělávání, které mají děti kočovníků. Zpráva rovněž navrhuje podporu EU pro střediska odborného vzdělávání pro cirkusová povolání.

U cirkusových stanů a dalšího zařízení zpráva vyzývá k vytvoření technických norem s cílem usnadnit "přemísťování cirkusů v členských státech" a přispět "k zachování tradičního evropského cirkusu a bezpečnosti veřejnosti".

Zpráva rovněž vyzývá k přehodnocení politiky vydávání víz a pracovních povolení kočovným umělcům ze třetích zemí. Nový evropský předpis by podle zprávy měl také odstranit stávající těžko splnitelné podmínky (např. prokázat nedostatek rovnocenně kvalifikovaných osob v rámci EU) a umožnit vydávat krátkodobá víza/povolení k pobytu s platností až 12 měsíců. Návrh nicméně zdůrazňuje, že "je nutno zároveň předejít jakémukoli případnému zneužívání této možnosti k jednání, jehož cílem je obchodování s lidmi".

Zatímco některé členské státy (Itálie, Francie či Portugalsko) cirkus již uznávají jako kulturní činnost, považují ho jiné země EU (Německo, Rakousko a Dánsko) za obchodní živnost.

Ve všech státech EU se cirkusy považují za soukromou nezávislou činnost, kterou nicméně většinou neupravují zvláštní zákony. Cirkusy obvykle podléhají jurisdikci jiných oblastí, jako jsou např. vzdělávání, zábava, infrastruktura, doprava, vybavení, umění, mobilita, veřejná shromáždění, požární ochrana a ochrana zvířat.

Mnohá opatření se přijímají na regionální nebo místní úrovni. Cirkusy pak musejí žádat o nespočet povolení či licencí, což často vede k byrokracii, průtahům a značným finančním nákladům.

Děti z kočovných společenství mají zpravidla čtyři možnosti vzdělávání: neustále měnit školu, distanční výuku, internátní nebo pojízdní školy.

V některých státech EU, např. ve Španělsku, Nizozemí, Dánsku či Rakousku, sice existují cirkusové školy, ne všude se ale oficiálně uznávají jako centra pro odbornou přípravu a vzdělávání.^[24]

5.2 Vlastní návrh na zlepšení situace

Pokud se pokusíme řešit tíživou situaci českých cirkusů, musíme nastolit takové podmínky, které sice ze strany cirkusů mohou sklídit určitou vlnu kritiky, ale ve svém konečném důsledku zlepší jejich finanční situaci a úroveň cirkusů vzhledem k zahraničí. Návrhy na opatření se dostáváme na tenký led, kdy sebemenší změna otřese cirkusovým prostředím. Musely by se zapřít historické zvyklosti a tradice, což je nutnost vzhledem 21. století. Mění se celý svět, tudíž se musí přizpůsobovat i podniky. Do jisté míry by to znamenalo omezení jejich svobody, ale subjektivní rozhodování by jim bylo zachováno. Na první pohled by se mohlo někomu zdát, že to připomíná způsoby, které byly využívány v minulém režimu. Ale čtenář by měl mít na paměti, že základní myšlenka, která měla vyzvednout české cirkusové umění v době socialismu, byla dobrá. Jen její způsob realizace v rámci politických záměrů byl nevhodný. Pokud by se vytvořily patřičná opatření, mohly by z části vyřešit problémy poslední doby – krachování cirkusů. Stále častěji je kritizována úroveň českých cirkusů, ale ta se nezlepší, pokud se mu nezlepší finanční situace. Podniky mohou držet krok s trendy a inovovat, pokud jsou v zisku. Cirkus je především podnik a potřebuje ekonomicky prosperovat. Jako podnik však představuje také součást kulturního dědictví daného státu, jež reprezentuje, stejně jako divadla. Pokud stát může pomáhat divadlům jako příspěvkovým organizacím, mohl by pomáhat také cirkusům, a tím vyvstává základní problém – podmínky splnění. Tak jako divadla se dělí na příspěvkové organizace a soukromá divadla, podobný systém by měl být zaveden i v cirkusovém sektoru.

Veškeré změny by měly začít už na nejvyšší instanci. Protože ČR je členem Evropské Unie, měly by změny postihnout celou EU, neboť i v zahraničí je situace cirkusů krizová. V rámci každého státu, který je členem EU, by měly být zřízeny profesní komory nebo asociace, které by dohlížely na dodržování pravidel svých členů. Aby byla zachována svoboda podnikání, musí zde být právo volby. Záleželo by už na podniku jako takovém, zdali bude jednat dle nařízení EU a splňovat kritéria pro dosažení dotací nebo bude podnikat sám o sobě bez nároku na podporu podnikání.

Pokud bych měla možnost ovlivnit dění na české scéně, vytvořila bych v rámci programu dotací tři stupně kvality cirkusů, na jejímž základě bych poskytla dotace. Pro toho, kdo by nesplňoval podmínky nebo nechtěl do stupňů kvality být zařazen, mohl by podnikat jako doposud, ovšem s rizikem ekonomických dopadů. Dále bych zcela osvobodila cirkusy od poplatků OSA a ty cirkusy, které by splňovaly stupně kvality, bych osvobodila od poplatků za veřejné prostranství v rámci místních poplatků. V ČR by měla být vytvořena asociace spadající pod Ministerstvo kultury, která by dohlížela na dodržování těchto kritérií a správu.

5.3 Navrhovaný program dotací

Základní **tři stupně kvality** by omezovaly cestovní cirkus v rámci své produkce v obcích vzhledem k počtu obyvatel dané obce. Každý stupeň má svá kritéria, která pokud podnik splní, bude mu přidělen kvalifikační stupeň a s tím nárok na související privilegia. První stupeň kvality znamená maximálně vyhovující na pozici reprezentanta ČR s právem nosit titul „národní cirkus“, dále druhý stupeň vyhovující a třetí stupeň dostačující. Zařazení do programu dotací pro cirkusy je **dobrovolné** (rozdíl oproti systému v období socialismu). Na základě splnění podmínek potom profesní komora či asociace vydá žadateli **licenci** se zařazením do stupně kvality pro daný rok.

5.3.1 Stupně kvality

1. stupeň kvality – nejlepší, reprezentant ČR s právem nosit titul národní cirkus
2. stupeň kvality - vyhovující
3. stupeň - dostačující

1. stupeň kvality

Charakteristika:

Podniky v daném stupni mohou vykonávat své produkce a hostovat ve **všech** městech ČR a v zahraničí.

Podmínky:

- 1) Podnik musí být PO a zveřejňovat účetní závěrku a výroční zprávu.
- 2) Celková kompozice programu kladně ohodnocená odbornou komisí
- 3) Účast zahraničních účinkujících v programu
- 4) Profesní konferenciér
- 5) Živá hudba zprostředkována orchestrem
- 6) Musí být zachovány všechny prvky klasického cirkusového programu
  - vzdušná akrobacie,
  - přízemní akrobacie,
  - drezérství,
  - dompteurství,
  - klaun.
- 7) Povinná účast minimálně na jednom zahraničním festivalu účinkujícím jako reprezentant státu
- 8) Reprezentativní vozový park s označením cirkusu
- 9) Webové stránky s trasami pohybu a místy hostování cirkusu
- 10) Musí absolvovat roční přehrávky pro vydání licence k 1. 4. roku na daný rok

Výhody:

- Dotace od EU na **50%** nákladů dle roční účetní závěrky.
- Plné osvobození od poplatků za veřejné prostranství.
- Plné osvobození od poplatků OSA.

2. stupeň kvality

Charakteristika:

Podniky v daném stupni mohou vykonávat své produkce a hostovat ve všech městech ČR do **200.000 obyvatel**.

Podmínky:

1. Podnik musí být PO a zveřejňovat účetní závěrku a výroční zprávu.
2. Celková kompozice programu kladně ohodnocená odbornou komisí
3. Profesní konferenciér
4. Musí být zachovány všechny prvky klasického cirkusového programu
  - vzdušná akrobacie,
  - přízemní akrobacie,
  - zvířata,
  - klaun.
5. Reprezentativní vozový park s označením cirkusu
6. Webové stránky s trasami pohybu a místy hostování cirkusu
7. Musí absolvovat roční přehrávky pro vydání licence k 1. 4. roku na daný rok

Výhody:

- Dotace od EU na **40%** nákladů dle roční účetní závěrky.
- Plné osvobození od poplatků za veřejné prostranství.
- Plné osvobození od poplatků OSA.

3. stupeň

Charakteristika:

Podniky v daném stupni mohou vykonávat své produkce a hostovat ve všech městech ČR do **100.000 obyvatel**.

Podmínky:

1. Podnik může být PO nebo FO.
2. Celková kompozice programu kladně ohodnocená odbornou komisí
3. Musí být zachovány všechny prvky klasického cirkusového programu
  - vzdušná akrobacie,
  - přízemní akrobacie,
  - zvířata,
  - klaun.
4. Reprezentativní vozový park s označením cirkusu
5. Webové stránky s trasami pohybu a hostování cirkusu
6. Musí absolvovat roční přehrávky pro vydání licence k 1. 4. roku na daný rok

Výhody:

- Dotace od EU na **30%** nákladů dle roční účetní závěrky.
- Plné osvobození od poplatků za veřejné prostranství.
- Plné osvobození od poplatků OSA.

5.3.2 Odborná komise

Odborná komise pro hodnocení celkové kompozice a kvality programů by byla složená z odborníků (ředitelé zahraničních cirkusů, režisérů, choreografů apod.) v rámci profesní komory. V tom bude spočívat hlavní rozdíl oproti komisi, která fungovala v době socialismu a která by měla být především nestranná. Tato komise by hodnotila žadatele o zařazení do stupňů kvality.

5.3.3 Osvobození v rámci místních poplatků

Rozhodování o hostování cirkusů bych dala zcela do kompetence obce s tím, že by byly osvobozeny od poplatků za užívání veřejného prostranství. Osvobození od poplatků ale zapříčiní zájem cirkusů o nejlukrativnější města, proto by měly být zavedeny přihlášky na daný rok, které bude mít v kompetenci. Rok bude rozdělen do hostujícího období:

- **jarní období** **1. 4. – 30. 6.**
- **podzimní období** **1. 8. – 30. 11.**

Na každé období budou obcím zasílány **elektronické přihlášky** (žádosti), na základě kterých obec učiní výběrové řízení tak, aby zamezila opakování stejného cirkusu dva roky po sobě. Výběrové řízení by probíhalo ve dvou kolech, aby při zamítnutí žádosti cirkusu, měl cirkus možnost obsadit jiné město na plánovaný termín. Tím by se mělo předejít k přebírání již smluvených termínů jinými cirkusy za úplatky a absolutní přehled a možnost mapování pohybu cirkusů. Pouze pro cirkusy 1. a 2. stupně kvality platí výjimka celoročního hostování bez období klidu.

1. období

přihlášky 1. kola	do 30. 1.
vyrozumění výsledků 1. kola	do 15. 2.

přihlášky 2. kola	do 28. 2.
vyrozumění výsledků 2. kola	do 15. 3.

2. období

přihlášky 1. kola	do 30. 5.
vyrozumění výsledků 1. kola	do 15. 6.

přihlášky 2. kola	do 31. 6.
vyrozumění výsledků 2. kola	do 15. 7.

období klidu

zimní období	1. 12. – 31. 3.
letní období	1. 7. – 31. 7.

Závěr

Problematika cirkusů je velmi rozsáhlá a proto, abych čtenáři pomohla vytvořit základní představu o jeho fungování, pokusila jsem se popsat nejzákladnější mechanismy, které se ho týkají. Konkrétní informace jsem vysvětlovala na smyšleném příkladu cirkusu Beta, který aspoň z části dopomohl pro lepší vykreslení situace. Při tvorbě díla jsem využila teoretické znalosti, které jsem získala při studiu a které jsem aplikovala na cirkusy. Domnívám se, že jsem dosáhla cílů, které jsem si vytyčila.

O problematiku cirkusů se zajímám již mnoho let a při tvorbě bakalářské práce jsem pracovala s poznatky, které jsem nabyla v praxi. Při psaní práce jsem spolupracovala s mnoha odborníky, čímž jsem získala mnoho cenných poznatků a zkušeností.

Fakultě ekonomicko – správní jsem chtěla svou prací přispět k odhalení principu fungování cirkusu jako podniku. Ústavu ekonomie a managementu jsem chtěla okrajově ukázat mechanismy a postupy, které se cirkusu týkají a které doposud nebyly nikde jednotně zveřejněny. Doufám, že moje práce pomůže vystihnout onu závažnost situace, upozornit na ni a třeba se stane podnětem pro změny vedoucí k zlepšení dnešního stavu.

Tímto bych chtěla zakončit první část mého díla Problematika dnešních cirkusů v ČR, na kterou bych chtěla následně navázat ve své diplomové práci, kde se chci věnovat cestovnímu cirkusu. V diplomové práci bych se chtěla zabývat samotným cirkusem jako podnikem, kde rozeberu podrobně jeho vnitřní mechanismy, způsob podnikání a další jeho specifika.

Literatura:

- [1] BONECHI , Casa Editrice . Das Ganze antike Rom. Gestern und heute.. [s.l.] : [s.n.], 1988. 128 s. ISBN 8870094510.
- [2] BUCHTA, Miroslav. *Nauka o podniku*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2008. 129 s. ISBN 978-80-7395-107-8.
- [3] BRODSKÝ, Zdeněk; STŘÍTECKÁ, Michaela . *Malé a střední podnikání*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2006. 136 s. ISBN 80-7194-922-1.
- [4] BROCKET, Oscar G. . *Dějiny divadla*. [s.l.] : [s.n.], 2001. 952 s. ISBN 80-7106-532-3.
- [5] COOKE, Louis E. Reminiscences of a Showman. *Newark Evening Star*. 1915, 15 July.
- [6] FROST, Thomas. *Circus Life and Circus Celebrities*. London : Chatto and Windus, 1881. 328 s .
- [7] HANČL, Antonín. Ejhle, cirkusy a varieté. 1. vyd. Brno : ROVNOST, a. s. , 1995. 164 s. ISBN 80-85826-09-7.
- [8] KAHLER, Wendy. History of Circus [online]. Pagewise, 2002 [cit. 2009-04-16]. Dostupný z WWW: <http://www.essortment.com/all/circus_rnws.htm>.
- [9] KLUDSKÝ, Karel; CIBULA, Václav. *Život v manéži*. Praha : Orbis, 1970. 184 s.
- [10] KOMRSKOVÁ, Michala. Cirkus jede!. *Proč ne?! : Hospodářské noviny*. 2009, 2/2009, s. 49-53. ISSN 1213-7693.
- [11] KOUŘIL, Miroslav. *Nový cirkusový prostor*. Praha : Scénická laboratoř, 1962. 12 s.
- [12] THAYER, Stuart. American Circus Anthology : Essays of the Early Years. Philadelphia : Circus Historical Society, 2005 [cit. 2010-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.circushistory.org/Thayer/Thayer.htm>>.
- [13] ŠTÝRSKÝ, J.; TOYEN; NEČAS, V.. *Průvodce Paříží a okolím*. Praha : Malá edice Odeon, 1927. 802 s.
- [14] VACULÍK , Pavel. Oficiální stránky českých cirkusů : Cirkusy a atrakce v Praze - 1. pol. 19. století [online]. 2005- [cit. 2009-12-07]. Dostupný z WWW: <http://www.cirkusy.info/Cirkusy_v_19stol.html>.
- [15] ZOLAROVÁ, Irena. *Artistický slovník*. Praha : Divadelní ústav Praha, 1964. 110 s.

Zákony:

- [16] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník v aktuálním znění
- [17] Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon v aktuálním znění
- [18] Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v aktuálním znění
- [19] Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon v aktuálním znění
- [20] Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích v aktuálním znění
- [21] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v aktuálním znění
- [22] Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty v aktuálním znění
- [23] Zákon č. 58/2003 Sb., o dani silniční v aktuálním znění

Internetové odkazy:

- [24] PACKOVÁ, Doris. *Tisková zpráva : Cirkus jako součást evropské kulturní tradice* [online]. 13. 10. 2005 , 27. 11. 2007 [cit. 2009-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=CS&type=IM-PRESS&reference=20051007IPR01167>>.

Historie

Obsah:

- 1 Nejstarší období**
- 2 Počátky klasického cirkusu – středověk až novověk**
- 3 První anglický cirkus**
- 4 První cirkusový stan**
- 5 Vývoj v ostatních zemích**
- 6 Zkrácená chronologická cirkusová historie**
- 7 Počátky cirkusů v Čechách**
- 8 Cirkus u nás v 1. polovině 20. století**

1 Nejstarší období

Budeme-li bádát v archívech o historii zábavy, zjistíme, že v období, kdy lidstvo objevovalo samo sebe, mozek, moc, která je oddělovala od živočichů nižších řádů, které ho obklopovalo, se zajímalo o sílu, obratnost a vzdělávání, ke kterému chovalo obdiv a úctu.

Kněží v těchto dobách, kteří představovali významné představitele, pochopili účinek těchto soutěží a ve slavnostních bohoslužbách zavedli zkoušky síly, závody, zápasy apod., které jak čas plynul a člověku se vyvíjel mozek, byly prováděny ve větších obřadech a o staletí později pak kopírovány Řekami v podobě olympijských sportů. Tyto hry a turnaje se pak stali národními svátky. Skládali se ze zápasení boxu, skákání, závodů nohou, vozů a koňských spřežení. Stát se vítězem jedné nebo více z těchto událostí byla ta největší čest a bylo oceněná nejvyšším oceněním – vavřínovým věncem z divokých oliv. [5]

Zhruba kolem roku 1340 př. n. l. se na jistém tržišti v Řecku objevil mladík, který udivenému publiku předváděl překvapivé kousky - chvíli stál na místě, pohupoval se, pak se otočil, udělal několik kroků, pak popoběhl - obecenstvo ani nedutalo - mladík se totiž pohyboval po napnutém laně vysoko nad hlavami přihlížejících. Jedná se zřejmě o **první zmínku** o provazochodci vůbec. [2]

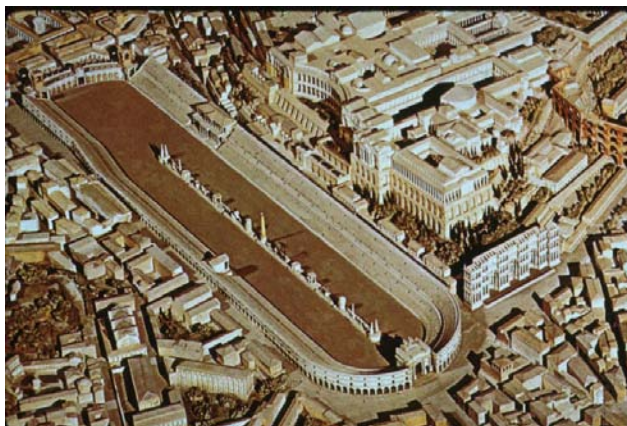
Antické **Řecko** však nelze považovat za kolébkou cirkus paušálně, protože jednotlivé zmínky o akrobatech se objevují v různých koutech světa. Výbornými tanečníky na laně 1. tisíciletí před n. l. byl také jistý kmen v Malé Asii, hinduisté měli úchvatné hadí muže a Japonci zase byli schopni mimořádných ekvilibristických kousků na bambuse. [4]

Řecko však může být považováno za kolébkou evropského divadla. Zřejmě prvním divadlem, kde byly uvedeny všechny nám známé hry té doby bylo Dionýsovo divadlo v Athénách (cca 400 let př. n. l.) umístěné na svahu pod Akropolí. Základem tohoto hracího prostoru byla kruhová orchestra (místo k tanci). Tehdy nešlo o kruh úplný, ale o jakousi $\frac{3}{4}$ výšekruhové plochy o průměru 20 m. Ze tří stran obklopoval jeviště theatron, místo pro diváky. V případě Dionýsova divadla tomuto účelu vyhovoval svah pahorku Akropolis, pod kterým se jeviště rozkládalo. Stráž byla stupňovitě upravena. Na některých místech byly dřevěné lavice, jiná místa byla určena k stání. [4]

Rok 776 př. n. l. je považován za datum prvních olympijských her v Římě, který jak pak o 400 let později kopírován Řeky. Je známo, že v Římě byly 4 cirkusy - Flaminus, Meronicus, Maximetus a slavný **Circus Maximus**. Circus Maximus postavený Romulem, zakladatelem Říma, byla největší a nejznámější, jeho rozměry byly 600 x 200 metrů. Byl postaven v údolí mezi pahorky Palatin a Aventin, kde se všechny turnaje konaly pod širým nebem vedle oltáře boha Comuse. Měl kapacitu cca 320 000 diváků a mnoho dalších se dívalo ze sousedících pahorků. Po pádu Říma trvalo sto let, než jsme slyšeli o cirkusu znovu. [1] [5]

V římské době začaly úlohu klasických divadel pomalu přebírat amfiteátry, tedy obrovská plenérová prostranství, která pro široké lidové masy (od 60 do 250 tisíc návštěvníků) zprostředkovávaly podívané nejrozumnějšího typu. Tyto podívané (často ještě podporované důmyslnými jevištními efekty) měly v Římě obrovskou oblibu a hojnou návštěvnost. Ačkoli se klasické divadlo v průměru hrálo v roce častěji než v amfiteátrech, zůstává pravdou, že všechna římská divadla dohromady nepojala tolik diváků jako jediný Circus Maximus. [4]

Klasické divadlo se začalo stávat čím dál tím více záležitostí spíše lidovou, masovou a muselo konkurovat několika dalším druhům zábavy. Těm sloužily cirky, obrovské oválné stadiony, které měly za cíl jediné: pobavit co možná nejvíce lidí nevídanou podívanou, která v nich byla pořádána. [4]

Obr. 1 - Cirkus Maximus

Někde na počátku vývoje cirkusu, takového, jaký známe dnes, byla asi odvěká lidská fascinace nebezpečím, napětím a strachem, proto hlavní náplní antických cirků – velkokapacitních kruhových arén sloužících účelu lidové zábavy – byly převážně gladiátorské zápasy, veřejné popravy křesťanských mučedníků či nebezpečné závody vozů, při kterých častokrát docházelo k smrtelným zraněním. Okamžiky smrti byly publikem vždy netrpělivě očekávány a vyvolávaly pocity hrůzy, fascinace a podivně krutého prožitku vášně. Círky zkrátka patřily k neoddělitelné součásti života města, byly chrámy lidu, místem setkání a společné zábavy. [4]

Nedílnou součástí představení v antických cirkusech byly další doprovodné atrakce, které jsou snad o něco blíže naší dnešní představě o cirkusové zábavě. Byli tu maskovaní komedianti snažící se rozesmát publikum nepovedenými kousky či krasojezdci ve stoje na dvou jedoucích koních. Cvičitelé zvířete, kteří své umění přebírali od Řeků a Egypťanů, uchvacovali zas publikum cvičenou opicí či orlem. Je však nutno konstatovat, že nenasytná touha po krveprolití byla vždy nosnou osou antického cirkusu. [4]

Pád Římské říše ve 4. století n. l. pak velice rychle tradici lidových podívaných ukončil. Slovo cirkus se stalo synonymem hrubého násilí a na dlouhou dobu dokonce vymizelo z běžného slovníku. Byly zde sice ještě určité snahy o obnovení tradice cirkusu, ale ty končily všechny neúspěchem. Různí šaškové, mimové, provazochodci či akrobaté se rozutekli a nezbylo jim, než na svých cestách od zámku k zámku, od pevnosti k pevnosti rozveselovat šlechtu při jejich (v porovnání s těmi antickými) skromnějších oslavách. Položili tak možná základ tradici potulných umělců, kteří svůj život tráví na cestách. Trvalo pak několik staletí, než se tento druh lidové podívané znovu zformoval v svébytný umělecký žánr. [4]

---

2 Počátky klasického cirkusu – středověk až novověk

V 10. století dochází v Evropě k zajímavému úkazu, který nahrává odumírajícímu artistickému umění: ve větších městech dochází totiž k přeměně tradičních trhů na mnohem větší tržiště, jakási místa pro lidová shromáždění. A to je pro potulné komedianty velká výzva. Kde jsou lidová shromáždění, tam je i zábava. Různá vystoupení žonglérů či akrobatů se tak stávají nedílnou součástí evropských městských tržišť. [4]

V té době je však ještě velkou hrozbou pro potulné umělce lidská nevědomost a smrtelná obava ze všeho, co se jen trochu vymyká normálu. Nadlidské výkony artistů totiž velice často budily podezření z šarlatánství či spolčení s ďáblem a artisté se stávali obětí nejrůznějších perzekucí. Odpor ke komediantskému umění byl nakonec tak silný, že ve Francii za vlády **Ludvíka XIV.** vedl k zákazu vystupování artistů na městských veřejných prostranstvích. Důsledkem takového rozhodnutí však nebyl úplný zánik **klaunerie** (tj. sbírka humorných a satirických scén v cirkusu) a žonglování, ale naopak stmelení pouličních umělců do větších skupin. Ty pak pořádaly svá vystoupení na loukách za městem či v provizorně zbudovaných dřevěných boudách. [4]

Na přelomu 16. a 17. století byly důležitou součástí společenského života anglických měst (tedy hlavně Londýna a jeho okolí) tzv. „veřejná divadla“. Jednalo se o velkokapacitní nezastřešené budovy, jakési dvory obklopené strmým lešením, sloužícím jako hlediště. Inspirací pro takový typ divadelních budov byly obdélníkové arény pro býčí či medvědí zápasy, pro šermířské či zápasnické hry. Někteří badatelé soudí, že veřejná divadla vznikla prostě tak, že se do arény postavilo odstranitelné pódiové jeviště. [4]

Mezi významné divadelní arény alžbětinského divadla patřily např. **The Theatre** (1576 – 1597), **The Globe** (1599 – 1613) nebo **The Swan** (1614 – 1656).

Přímým předchůdcem dnešních cirkusů byly středověké **jarmareční produkce** potulných komediantů, provazochodců, žonglérů apod. Dalším prvkem ovlivňujícím vznik cirkusů byl **rozvoj krasojízdy** v 16. století a v 18. století zakládání **jezdeckých škol**. Místem, kde se jezdci soustřeďovali, byl Ilington v severní části Londýna. Předváděli tu svoje představení a demonstrovali svoje zručnosti, aby nalákali bohaté zákazníky do svých jezdeckých škol. [4]

3 První anglický cirkus

Obr. 2 Phillip Astley

Za tvůrce moderního cirkusu je považován **Phillip Astley** (viz obr. 1). Narodil se 1742 v Newcastle-under-Lyme ve West Midlands v Anglii. V sedmnácti letech odešel z domu a zapsal se do 15. Light Dragons – jezdeckého pluku vytvořeného plukovníkem Granvillem Elliotem. Zatímco sloužil v armádě, naučil se prvky z jezdeckého umění. Při propuštění z armády dostal darem od Elliota, nyní již generála, bílého koně jménem Gibraltar. [6]

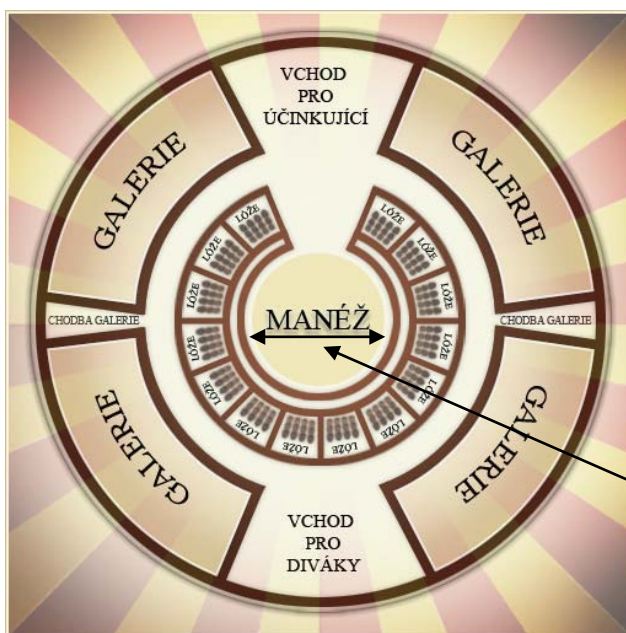
V roce 1768 se přestěhoval na jižní břeh Temže, kde si založil vlastní školu, kde předváděl se svojí manželkou jezdecké umění. Postupem času začal vybírat vstupné – 6 pencí. Za vydělané peníze si později pořídil pozemek ve Westminster Road, na kterém vybudoval první stálý cirkus. Nejdříve to byly kryté tribuny obklopující manéž, později zastřešil celou plochu. Hlavním Astleyho přínosem bylo to, že kombinoval krasojízdu s ostatními disciplínami (klaunérie, provazochodectví atd.) a že výhradně používal kruhovou plochu. Nicméně ani kombinace disciplín a ani kruhová plocha nebyla výhradně jeho vynálezem. [8]

Bylo nutné, aby drezér mohl z jednoho místa manéže dosáhnout svým bičem na všechny své koně. Astley dokázal dokonale využít kruhovou manéž – jezdec před očima diváka může využít odstředivé síly, jezdcí se mohou pohybovat proti sobě atd. Průměr kruhové manéže po začátečních experimentech stanovil na **42 stop** (= 12,8 m), viz obr. 2. Tato norma se užívá dodnes. A jak se záhy ukázalo, takový prostor byl vhodný také pro komunikaci s divákem. Astley znovuobjevil fenomén kruhové manéže. [8] [6]

Jeho vystoupení hudebně doprovázely bubny a flétny. Celkově začalo vystoupení přitahovat široké publikum, protože pro ně nebezpečná jezdecká show byla atraktivní. Pro svůj program si postavil cirkusový stan s celtovou střechou, ale stěny byly dřevěné, z tohoto důvodu se nedalo s tímto cirkusem cestovat. Celtovou střechu si nechal Astley ušít od výrobce lodních plachet Poppleton. [8] [6]

Již zmiňovaná manéž se stala základem pro dnešní moderní cirkus, který byl v té době v podobě kamenné stavby. První stavbu kruhového typu si nechal Astley postavit v roce 1780 na Westminster Road v Londýně známou pod názvem Astley's Amphitheatre. Amfiteátr nabízel divákům kolem 3 000 míst k sezení. V přízemí sálu byla kruhová aréna, kde bylo možné pořádat jízdní vystoupení či postavit lavice na sezení - bylo to tedy divadlo s částečně proměnlivým prostorem. [8]

Říká se, že samotný název „cirkus“ poprvé použil Astleyho bývalý jezdec **Charles Hughes** pro svou společnost v roce 1782: The Royal Circus. Co ho k tomu vedlo, není známo. Astley se zasloužil také o rozšíření cirkusu do mnohých evropských krajín a o výstavbu stálých cirkusů.

12,8 metrů

Obr. 3 Půdorys manéže

Po úspěchu, který sklidil Astley's Amphitheatre vybudoval Astley další cirkusovou stavbu na Blackfriars Road. V roce 1783 pak postavil ještě další v Paříži, známou jako **Cirque d'Hiver**. [13]

V průvodci Paříží z roku 1927 nacházíme tuto zmínku: „Nejváženějším cirkem v Paříži byl Astleyho Cirque d'Hiver“. Vystředali se v něm nejvýznamnější ředitelé (Astley, Antonio Franconi, Gaston Desprez a další). Tento cirkus byl zařízený moderně s nejnovějšími technologickými vymoženostmi v tomto oboru. Vystavěný od Hittorfa, interiéry vyzdobeny soukpturami a malbou od Pradiera, Dautasa, Barriase atd. Nabízen byl program, v němž byly zastoupeny všechny obory: jízdní výkony, akrobacie, excentrická gymnastika, pantomima, hudební imitátoři a konečně nejslavnější klauni světa, jako Francois, Albert a Pavel Fratellini. [13]

Astleyho význam v historii vývoje klasického cirkusu je nesporný v tom, že to byl právě on, kdo vrátil cirkusu znovu jeho jméno, kdo přesunul tento umělecký žánr ze dna zábavy na úroveň aristokratických podívaných, kdo vrátil tisícům artistů jejich zasloužené uznání.

4 Americký cirkus

Z historických záznamů víme, že první cirkusové představení, které se kdy konalo, bylo v místě Haymerket v Bostonu ve státě Massachusetts v roce 1767 a první americký cestovní cirkus který dosáhl úspěchu, který by stál za zmínění, byl založen **Aronem Turnerem** na počátku dvacátých let (pozn. on sám hláskoval své křestní jméno s jedním „a“). Povoláním byl svěc a žil v North Salem v New Yorku. [6]

Pro první sezónu na svých cestách Turner nepoužíval stan, ale pouze boční stěny, která si sám vytvořil. Vstupné činilo jeden šilink. Turner cestoval po New England několik let, obvykle zimoval v New Bedford, jehož velký přístav pro lov velryb mu umožňoval platit výdeje v zimních měsících tím, že během zimy provozoval svá vystoupení. [5]

V roce 1830 měl Turner devadesáti palcový kulatý stan. Stan měl jediný nosný stožár, který byl zasazen uprostřed kruhové manéže. Průměrný denní příjem ze show v té době činil méně než 100 dolarů za den. [5]

5 První cirkusový stan

Za dva nejdůležitější pokroky v historii amerického cirkusu se považuje použití přenosného celtového stanu a železnice jako prostředek k přesunu.

Bohužel určit odpovědnost osoby nebo osob za použití prvního celtového stanu či datum nelze jednoznačně říci vzhledem k velkému počtu zmatečností v historických záznamech. [12]

Předchůdce stanu - dřevěné arény byly drahé a trvalé (nemohly se přemísťovat dle potřeby) a postupně nežádoucí v mnoha městech z důvodu nebezpečí požáru. V roce 1807 město Baltimore vydává vyhlášku, která zakazuje výstavbu dřevěných staveb v centru tohoto města. Cirkusy se stěhovaly do menších měst, čímž byl omezen počet diváků, které by program navštívili a tudíž i angažmá bylo mnohem kratší než obvykle. Namísto tří týdnů či měsíců představení, která mohla podporovat větší města, byla malá města rentabilní jen na tři nebo čtyři dny. [12]

Otázkou však je, proč se stěhovaly do stále menších měst? Vzhledem ke zvyšující se konkurenci. Počet cirkusů se postupně začal zvyšovat. [12]

Cirkusy začaly používat na boční stěny plátno, tudíž už se mohly pohybovat. Kdo je poprvé použil je sporné. Neexistuje žádná zmínka o jejich použití, neboť to bylo považováno za krok zpět ve vývoji cirkusových staveb vzhledem k dřevěným arénám, tudíž se to nezveřejňovalo v médiích. [11]

Spor o původství je mezi těmito představiteli:

- Aron Turner 1830
- Buckley a jeho Wick's Circus 1828
- Nathan A. Howes 1826
- Purdy J. Brown 1826

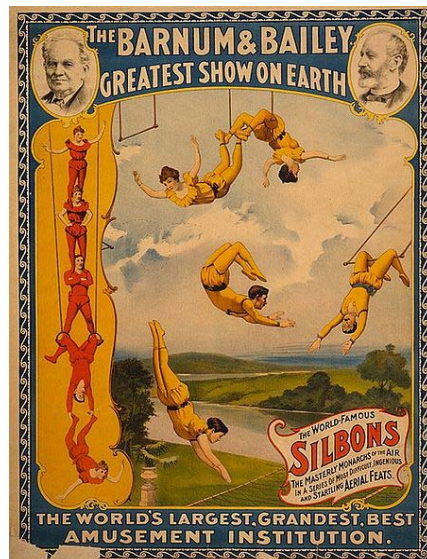

6 Vývoj v ostatních zemích

V roce 1783 byl v ruském **Petrohradě** otevřen cirkus. V tomto roce cirkus překročil i oceán prostřednictvím britského krasojedce Johna Billa Rickettse, který uspořádal své první představení ve **Philadelphii**, potom další v **New Yorku** a **Bostonu**. V průběhu příštích desetiletí se začal americký cirkus vyvíjet. Do programu se pomalu dostávali umělci různých disciplín, dále klauni a zvířata. Majitel cirkusu **Hackaliah Bailey** zakoupil afrického slona od námořníka za 1 000 dolarů, slonice se stala natolik populární u diváků, že nakonec Bailey zavedl **zvířecí zvěřinec** do své show. [8]

Když se začaly ve větší míře používat stany, uplatnily se i u cirkusů. Cirkusové představení tak mělo své stálé prostředí, i když se vozy tahané koňmi pohybovaly od města k městu. [8]

Nicméně cirkusy zaznamenaly svůj rozkvět poprvé až za vedení amerického businessmana Williama **Cameronu Coupa**. Počínaje rokem 1869 Coup zorganizoval představení tak velká, že probíhala paralelně ve dvou manéžích. Jeho popularita jej zavedla až k businessmanovi **Phineas Taylor Barnumovi**, společně s nímž založili první cirkus v Brooklynu (New York), který nazvali „**Nejlepší show na Zemi**“ (viz obr. 4). Coupova a Barnumova show procestovala za deset let celé Státy. Pak Barnum společnost opustil a spojil se s **Jamesem Anthonyem Baileyem**. Spolu zformovali známý cirkus **Barnum and Bailey**. [8]

Obr. 4 Plakát z roku 1896
„Trapézový umělec –
Barnum and Bailey – Nejlepší show
na Zemi“

Obr. 5 Plakát z roku 1920 cirkusu Ringling Brothers
and Barnum and Bailey

Od roku 1884 **Charles** a **John Ringlingovi** taktéž provozovali fantastickou show ve městech napříč Amerikou. Barnum a Bailey souhlasili s tím, že se s nimi spojí a utvoří to, co je dnes známo jako **Barnum and Bailey and Ringling Brothers Circus** (viz obr. 5). Oba týmy zkombinovaly své talenty a posunuly tak cirkus k nevidaným výšinám. [8]

Největší cirkusy potřebovaly skoro 300 stanů a vlastní dieselagregát k produkci elektřiny. Až po skončení 2. sv. války, kdy takovéto vybavení bylo cenově nedostupným, začaly cirkusy využívat dostupných budov ve městech, kde hostovaly. [8]

Obr. 6 Logo cirkusu
Flying High Circus

Některé cirkusy vznikly při místních **univerzitách**. Floridská státní univerzita měla například skupinu **Flying High Circus** (viz obr. 6), která byla tvořena studenty. Neměli žádná zvířata, ale soustředili se na akrobatické prvky, jako např. chůze po rukou a akrobacii ve vzduchu. [8]

7 Zkrácená chronologická cirkusová historie

- Rok **776 př. n. l.** byl považován za datum prvních olympijských her, které byly vytvořené pro pobavení Řeků vítězové byli odměňováni věnci cti.
- O čtyři sta let později Římané zkopírovali tyto řecké festivaly a turnaje a založili cirkusy.
- **Circus Maximus** byl pak postaven Romulem, zakladatelem Říma, jehož kapacita k sezení je 350.000 osob.
  - **Caesar** rozšířil hlediště tohoto cirkusu. Nechal vykopat 10 metrů široké kanály a příkopy mezi hledištěm, které zajišťovaly ochranu diváků od volně žijících zvířat při zápasech v aréně.
  - **Nero** zaplnil tyto příkopy, aby výstupy působily více nebezpečně.
  - **Augustus** nechal vystavět cirkus Maximus z cihel a kompletně obnovil budovu.
  - Kolem roku **10 př. n. l.** za vlády **Antonia Pia** se zabilo velké množství diváků pádem ze sedadel.
  - **Claudius** obnovil stadion, kde použil materiály jako byl mramor, dřevo, zlacený bronz a další.
  - Práce dokončil až **Trojan**, nižší místa v hledišti vyhradil pro osoby vyšších hodností a představitele státu usazoval uprostřed řad.
  - **Pompey** roku **61 l. př. n. l.** nechal zabít během pěti denního představení v cirkusu 20 slonů a 500 lvů.
- Koloseum - **Flavian amfiteátr** v Římě. Stavbu zahájil **Titus Flavius Vespasianus** a dokončil jí syn **Titus** v roce **80 n. l.**. Dodnes patří k nejkrásnějším zříceninám světa. V aréně budovy se konaly slavné gladiátorské zápasy. Arénu bylo možno napustit vodou a zinscenovat námořní bitvy. Kapacitně byla schopna pojmut 70.000 diváků. Velké hlediště se stalo motivem, na jehož základě vzniklo staré přísloví: "Když padne Koloseum, padne Řím".
- Po pádu Říma upadl cirkus v zapomnění a trvalo to dalších sto let.
- **Marie**, skotská královna, po svém návratu z francouzského dvora v roce **561 n. l.** sebou přivezla francouzské zpěváky, herce a skupinu artistů a silných mužů, aby ohromila Skoty.
- Další zmínka o „**Wilde Beaste Showe**“ byla za vlády **Alfréda Velkého** roku **901 n. l.** v dánském táboře v **Berkshier**.
- V roce **1038 n. l.** měl **William**, vévoda Normandie, při návštěvě Anglie ve své družině skupinu lidí, kteří se vyznačovali velkou silou a hbitostí.
- **Hrabě z Warwicku** v roce **1420 n. l.** měl na svém hrabství skupinu kejklířů, kašpárků a šarlatánů, kteří bavili jeho hosty.
- **Rané anglické trhy** měli nejbližší kontakt s cirkusem. První **lvi a tygři** dovezení do **Anglie** byli použiti pro boj s buldoky a mezi sebou navzájem.
- Prvního **nosorožce** viděli v **Anglii** v roce **1685**.
- První cirkus v Anglii založil **Philip Astley**, ve kterém předváděl jezdeckou školu a nazval jej Astley Cirkus. Nacházel se na břehu Temže v Londýně kolem roku **1702 n. l.**. Philip Astley byl prvním člověkem, který se postavil na hřbet koně běžícího plnou rychlostí – položil základ krasojízdy.
- První cirkus v Americe se nacházel v **Bostonu** ve čtvrti Common v roce **1767**.
- První úspěšný **americký cestovní cirkus** byl založen **Aronem Turnerem** kolem roku **1820** v North Salem v New Yorku. Všichni jeho předchůdci se omezovali pouze na stabilní budovy. První z vystoupení **A. Turnera** v Americe na počátku 19. století bylo známé jako "**rolling shows**" podle toho, že cestovali pomocí vozů.
- Prvního **slona** do Ameriky přivezl **Hachadiah Bailey** v roce **1821**, kterého pak zabili pověřčiví fanatici v Rhode Island, když o půlnoci překračovali most.
- První organizovaný cirkus, který se přepravil **přes Atlantik**, byl **Thomase Cooka** v listopadu roku **1836**.
- V roce **1845** si pronajal Astley Circus Francouz **DuCrow** a poté bratři **George a John Sangerovi**, kteří jsou spojováni s tím, že jsou první lidé, kteří cestují se show v Anglii.
- V roce **1847 Louis Jones** přepravil cirkus na daleký západ do Chicaga.
- **Spaulding & Rogers** vlastnili první cirkus, který se pohyboval **po železnici** v roce **1858**.
- **Haight & Chambers** byl první cirkus, který v roce **1863** cestoval výhradně **parníkem**.
- První **žirafy** byly dovezeny do Spojených států z Jižní Ameriky v roce **1836** kapitánem **Claytonem**.
- **Seth B. Howes** vzal první **americký cirkus do Anglie** v roce **1857**.
- **W. C. Coup** jako první cestoval s „**Barnum show**“ po železnici a měl speciální vozy postavené výlučně pro přepravu cirkusu.

- **James Robinson** byl první v jízdě na koni bez sedla, odstranil uzdu a podbřišník a skákal pozadu i popředu kotrmelce na běžícím koni v plné rychlosti.
- První **hipodrom** postavil **Franconi** v New Yorku v Americe v roce **1853**.
- **Adam Forepaugh** byl první, kdo použil samostatně stany – jeden pro zvěřinec a jeden pro cirkus.
- **W. W. Cole** vzal jako první cirkus a zvěřinec do **Kalifornie** v roce **1872** a cestoval výhradně po železnici.
- **Cooper, Bailey a W. W. Cole** byli první, kdo použili elektrické světlo v cirkuse v roce **1879**.
- **Yankee Robinson** jako první přepravil cirkus **po kanále** na speciálních lodích.
- Největší kombinované cirkusové představení v historii show se konalo spojením **Barnum a Forepaugh show** v Madison Square Garden a ve Philadelphii v roce **1887**.
- Nejdelší souvislé cirkusové turné v historii byla **show W. W. Cola** v roce **1880-81** zahrnující Austrálii, Nový Zéland, ostrovy v Jižním moři a dvě cesty napříč americkým kontinentem. Uskutečnil 305 hostování za 431 dnů, najel 44 172 mil a strávil 56 dní na moři.
- **James A. Bailey** vzal jako první americký cirkus do **Austrálie**.

8 Počátky cirkusů v Čechách

Roku **1802** a později ještě několikrát navštívil Prahu první **cirkus Christopha de Bacha**, který svou produkci předváděl v dřevěné boudě na Hyberském náměstí. A po Bachovi přijíždějí do Prahy další cirkusáci – Kleinschneck, Tourniaire, Guerra, Loisset, Price a jiní. [14]

První český cirkus na sebe nenechal dlouho čekat. Je spojen se jménem provazochodce **Josefa Beránka**. V té době stál také na Slovanském ostrově cirkus Francouzsky **Marie Dallmayerové**, který se však topil v dluzech a který sňatkem s vdovou Dallmayerovou vyženil v roce 1828. A tak se Beránek stal prvním českým principálem prvního česko-francouzského cirkusu. Fakt, že Marie zanedlouho Beránkovi utekla s gymnastou Antonínem Delionem, je důležitý v tom smyslu, že od té chvíle lze považovat Beránkův cirkus za ryze český. Ten později zvelebují Beránkův pokračovatel, syn Emanuel, a v roce 1850 nechal v Praze na Dobytčím trhu (dnešní Karlovo náměstí) postavit **první stálou cirkusovou budovu** (zbourána byla v roce 1862). Beránkův hrdě nazvaný Národní cirkus předváděl nejen Pražanům vedle krasojízd také siláky, žongléry a např. vůbec prvního českého klauna Čížka. Emanuel Beránek s ním projezdil většinu Evropy a v Turecku mu dokonce sultán Abdul Medžid Chán předal vyznamenání. Cirkus Beránek neustále vzkvétal a v první polovině 19. století se rozrostl na největší cirkusový podnik ve střední Evropě. [14]

Od roku 1838 zde také působí další cirkus pražského rodáka **Václava Slezáka**, později **cirkus Jungův a Němcův**. Sláva a ohlas českého cirkusového umění se začíná šířit světem a mnozí čeští cirkusáci stojí u zrodu četných cirkusů ve světě. Slavné generace artistů, ale i muzikantů dobývají zahraniční podniky a přispívají k dobrému jménu české cirkusové školy, jejímž vyvrcholením byl ve 20. letech minulého století slavný **cirkus Kludský**. [14]

Nejslavnější český cirkus byl založen roku 1857 pod názvem **Henry**, který se pak stal motivem pro román Eduarda Basse. V České republice dodnes existuje okolo 30 větších či menších rodinných cirkusů a na Slovensku v současnosti pouze jediný cirkus.

9 Cirkus u nás v 1. polovině 20. století

„Většina velkých cirkusů nepřežila první světovou válku, a pokud se znovu vzpamatovala, dolehla na ně těžce hospodářská krize 30. let, jež znamenala opravdový konec pro valnou většinu z nich. V dobách, kdy koňské maso patřilo k nedosažitelným lahůdkám potravinového trhu, bylo zkrátka nemyslitelné vydržovat několikahlavé stádo vraníků (byť sebelepší drezérské školy) a cvičit je ve snaze pobavit jejich uměním vyhladovělé publikum.“ [9]

Slovník artistických disciplín^[15]

Obsah:

- 1 Úvod**
- 2 Vzdušná akrobacie**
- 3 Přízemní akrobacie**
- 4 Ostatní disciplíny**
- 5 Zvířata**
- 6 Komika**

1 Úvod

V bakalářské práci Problematika dnešních cirkusů v ČR jsem stručně nastínila strukturu a dělení artistických disciplín, které bych zde chtěla dále rozvést. Zmapovat artistické disciplíny do tematických celků je komplikované vzhledem k nepřehlednosti oborů a stále vznikajících nových disciplín, kdy například Rusko, artistická velmoc, každoročně vyprodukuje 10 až 20 zcela nových artistických disciplín. Nicméně základní rozdělení je téměř neměnné a tím se bude zabývat následující text, který je doplněn o obrázky a anglické názvosloví daných disciplín. Obory týkající se drezúry zvířat či komiky jsem vynechala, neboť patří do jiné programové kategorie.

Základní strukturu bychom mohli rozdělit na:

- vzdušnou akrobacii,
- přízemní akrobacii,
- ostatní disciplín.

2 Vzdušná akrobacie - *Aerial Acrobatics*

Jedná se o artistický obor, který spočívá v předvádění artistických disciplín v kopuli cirkusu. Veškeré disciplíny (statické i dynamické), které nejsou spjatý s pevnou půdou. Jako statické disciplíny chápeme vzdušnou gymnastiku. Dynamické disciplíny jsou založené na pohybu a rychlosti. Často také bývá předváděná mimo cirkus př. pod letadlem, nad vodopády atd.

Vzdušnou akrobacii dělíme na:

a) **Visuté hrazdy** – *Flying Trapeze*

Název této artistické disciplíny je odvozen od rekvizity – visuté nebo létající hrazdy. Hrazda je upravená pro práci v hupu. Používá se jako hlavní rekvizita při skupinových vzdušných produkcích, kdy artista rozkmihem na hrazdě dostane potřebný náběh na vzdušná salta, jež zakončuje v rukou chytače.

b) **Pevné hrazdy – reky** – *Static Trapeze*

Současné označení pro artistickou disciplínu i pro nářadí, na němž se tato disciplína předvádí. Hrazdy stojí jedna za druhou a artisté - rekaři po získání setrvačnosti z kmiňů přelétávají z jedné hrazdy na druhou, přičemž v letu předvádějí další cviky (obraty, salta).

c) **Vertikální lano** – *Vertical Rope*

Název pro artistickou disciplínu a současně pro nářadí, na kterém se tato disciplína předvádí. Horní konec lana je upevněn v kopuli manéže a ovládním dolního konce pomáhá pomocný artista své partnerce při provádění cviků na laně. Cviky spočívají v souzvuku těla a lana, v různém zaklesnutí za lano a vytváření póz.

- d) **Provazochodci na laně/ drátě, stožáristé -** *Tightrope Walker,*
High Wire

Artistická disciplína spočívající v práci artistů na drátě, laně napjatém mezi dvěma stožáry. Na rozdíl od běžných drátových disciplín je lano upevněno ve značné výšce (obvykle na volných prostranstvích, náměstích apod.) a je odborně označováno jako vysoké lano/drát. Při této disciplíně se uplatňují velké balanční schopnosti artisty. K udržení rovnováhy se používají tyče. Artista může využívat další pomůcky jako jednokolka, motocykl apod.

- e) **Skákači – Jumping**

Artistická disciplína založená na rychlém, předvádění celé škály akrobatických skoků bez jakéhokoli aparátu přímo ze země. Je předváděna obvykle větší skupinou artistů, kteří své vystoupení také prokládají stavěním pyramid.

- f) **Visutá perš – Perch**

Název pro artistickou vzdušnou disciplínu a současně označení náradí, na kterém se tato disciplína předvádí. Je to pružně upevněná tyč v kopuli manéže, takže dovoluje při provádění akrobatických cviků (nožní, ruční prapory apod.) vychýlení stranou. Na vzdušné perši pracují artisté buď sólově nebo ve dvojicích. Podle upevnění rozeznáváme volnu či pevnou visutou perš.

- g) **Odrazový můstek – Steppingstone**

Označení pro artistickou disciplínu a současně pro náradí, na němž se tato disciplína provádí. Práce spočívá ve skokanských výkonech létače, kterému partneři dopomáhají k vyššímu odrazu doskokem na jednu stranu houpačkového můstku a který dopadne po provedeném skoku na chytače, případně na perskou tyč se sedátkem, kterou tento chytač drží. Práci na odrazovém můstku předvádí obvykle větší skupina artistů.

- h) **Stropní chodci – Ceiling Walkers**

Označení pro artistickou disciplínu, která spočívá v tom, že artisté v pozici hlavou dolů střídavě zavěšují nohy za nárt do ok zavěšených u stropu manéže.

- i) **Trampolína- Trampoline**

Označení pro artistickou disciplínu a současně pro náradí, na kterém se tato disciplína předvádí. Práce artistů spočívá v předvádění celé škály skoků a salt na pružném stole /střední část spletená z popruhů je propojena k rámu gumovými pouty). Skoky jsou prováděny buď seskokem z na trampolínu s odrazem do rukou chytače, nebo přímo na trampolíně (výskok i dopad).

j) **Vzdušný kroužek – Aerial Ring**

Název pro artistickou disciplínu a současně pro nářadí, na kterém se tato disciplína předvádí. Artista předvádí statické i dynamické prvky – podobný průběh jako u visuté hrazdy.

k) **Vzdušné šály – Aerial Tissu**

Název pro artistickou disciplínu a současně pro nářadí, na kterém se tato disciplína předvádí. Artista předvádí statické i dynamické prvky jako jednotlivec nebo v páru.

l) **Vzdušný looping – Wheel of Death**

Název pro artistickou disciplínu a současně označení pro nářadí, na níž je tato disciplína předváděna. Práce dvojice artistů spočívá ve vyrovňování rovnováhy při cvicích prováděných na koncích tyče, žebříku, kruzích uzpůsobené k rotaci kolem příčné osy. Český se též někdy nazývá vzdušná houpačka.

3 Přízemní akrobacie - *Ground Acrobatics*

Též označovaná jako parterní akrobacie je artistická disciplína, která je pokládána za základ artistické práce. Artisté pracují jako jednotlivci, ve dvojicích nebo ve skupinách. Uplatňují prvky jak statické, tak dynamické. Jedná se o disciplíny, které se odehrávají na pevné půdě, nikoliv ve čistě ve vzduchu.

1. **Žonglérství – Juggling**

Artistický obor spočívající v rytmickém vyhazování několika stejných nebo nestejných předmětů do výšky a jejich chytání. V užším slova smyslu artistická disciplína, kdy artista – žonglér pracuje rukama. Žonglér pracující ve velmi rychlém tempu se nazývá bleskový žonglér nebo tempožonglér. Nejobvyklejší používané rekvizity jsou míčky, kroužky, kužele, hůlky apod. Žongléři pracují sólově, ve dvojicích nebo větších skupinách. Žongléřská práce se také předvádí na různém nářadí (volný žebřík, drát).

2. Antipod – Antipode

Artistická disciplína z oboru žonglování, při němž artista leží na zádech hlavou dolů na upraveném lůžku (kožinetu) a nohama předvádí žongléřskou a balanční práci s neživými rekvizitami (tranka, krychle, karta, kříž apod.)

3. Kontorsionistika – Contorsionistic

Artistický obor založený na ohebnosti údů a extensi šlach a kloubových pouzder. Do tohoto oboru se zařazuje kaučuková, klischniggovská a plastická akrobacie. Artisté, předvádějící tyto disciplíny, se nazývají kontorsionisté. Dříve byl užíván též název „hadí muž, žena“.

Kaučuková akrobacie

Artistická disciplína ze skupiny kontorsionistiky, založená na ohebnosti těla vzad.

Plastická akrobacie – Plastic Acrobatic

Artistická disciplína ze skupiny kontorsionistiky předváděná obvykle mužem a ženou (ale i mužem a mužem či ženou a ženou), přičemž muž jako spodák uplatňuje zpomalené zvedací prvky a partnerka prvky kaučuku. V legatovém tempu vytvářejí sošné pózy.

Klischniggovská akrobacie, klíčník – Klischnigg Acrobatic

Artistická disciplína ze skupiny kontorsionistiky, založená na ohebnosti těla vpřed. Byla nazvána podle akrobata 19. Století Eduarda Klischnigga, který se proslavil jako „opičí muž“ i ve hrách Nestroyových.

4. Nožní žebřík - *Footladder*

Artistická disciplína, při níž spodák v lehu balancuje na chodidlech žebřík (obdoba nožní perše), na jehož vrcholu pracuje partner (akrobacie, žonglování).

5. Volný žebřík – *Walking Ladder*

Artistická disciplína spočívající v tom, že artista vystoupí na žebřík volně stojící na podlaze a na jeho vrcholu předvádí cviky buď sólově nebo jako spodák.

6. Na koni

- Pas de deux

Jezdecká cirkusová disciplína, jejíž název byl převzat z baletní terminologie. Je to akrobacie dvou osob na koni, přičemž jeden partner stojí široko rozkročen na dvou vedle sebe běžících koních a řídí je.

- Krasojízda, voltiž - *Vaulting*

Označení pro dynamickou akrobacii jako jezdeckou cirkusovou disciplínu, při níž se na koni předvádějí určité prvky klasického baletu (výskoky, piruety, arabesky) a různé přeskoky a průskoky rekvizitami (švihadlo, šály kruh, zalepený papírem) apod. Kůň je bez sedla, má jen silnou příkrývku.

- Džigitovka – *Dzhigit*

Jezdecká cirkusová disciplína, při níž jezdci na osedlaném koni (jenž má jen popruh kolem krku a břicha) provádějí akrobatické cviky (spouštějí se po straně koně, podlézají ho apod.). Předvádí se většinou skupinově.

7. Hula-hop – Hula - Hoop

Artistická disciplína spočívající v točení s kruhy zvané Hula – Hop v pase, končetinami nebo kolem krku. v kombinaci s kaučukovými prvky. Kruhy Hula-hop se mohou dále používat při antipodu, provazochodectví a podobně.

8. Provazochodci na drátě - Tight Wire

Artistická disciplína spočívající v práci artistů na drátě, laně a mistrně zvládá vlastní rovnováhu pomocí vyvažovacího předmětu nebo zcela volně. Jedná se o běžnou drátovou disciplínu, kdy není lano upevněno ve výšce (obvykle v manéži). K udržení rovnováhy se používají vějíře, tyče.

Kategorie:

- pevný drát,
- volný drát,
- pružné lano.

9. Balanc se sklem – Glass Balance

Artistická disciplína spočívající v práci artisty, který mistrně zvládá držení rovnováhy skleniček, láhví či jiných rekvizit na čepeli nože. Může být též v kombinaci s dalšími disciplínami jako volný žebřík apod.

10. Excentrik, výstřední akrobacie – Eccentric

Artistická disciplína, při níž artisté využívají akrobacie k rozehrání komických scén. Komika projevu není na úkor předvedení ryzých akrobatických prvků. Artisté této disciplíny se nazývají excentrikové nebo výstřední akrobaté.

11. Ikarské hry – Ikar Games

Artistická disciplína spočívající na práci nejméně dvou artistů. Charakteristickým znakem je poloha spodního artisty, který v lehu na zádech balancuje na zdvižených nohách svého partnera. Vyhazovaný partner se ve vzduchu přetáčí a dopadá zpět na nohy spodáka do lehu nebo do stoje, případně stojky. Podle artisty Risleye se objevuje také název „Risley – akrobaté“.

12. Kolečkové brusle – Roller Skating

Artistická disciplína spočívající v mistrném ovládní jízdy na kolečkových bruslích, přičemž jsou prováděny další akrobatické cviky (zvedačky, víření apod.). Artisté pracují ve dvojici, trojici, výjimečně sólově.

13. Akrobacie na kole

Artistická disciplína spočívající v tom, že artista ovládá nadmíru jízdu na kole a předvádí na něm složité cviky v jždě i staticky. Artista vystupuje sólově, ve dvojici nebo skupinově.

- jednokolka – Wire Act on Mono Bike

- nízká
- vysoká

- různě upravená sportovní kola – Cycling Act

Artistická disciplína, která je prováděna na bicyklu umístěném obvykle na vyšším piedestalu (stupínek, stůl). Kola nejsou upevněna, takže artista provádí akrobatické cviky a současně udržuje kolo ve statické poloze.

- zvláštní kola odpovídající charakteru vystoupení, př. vázkování na kole

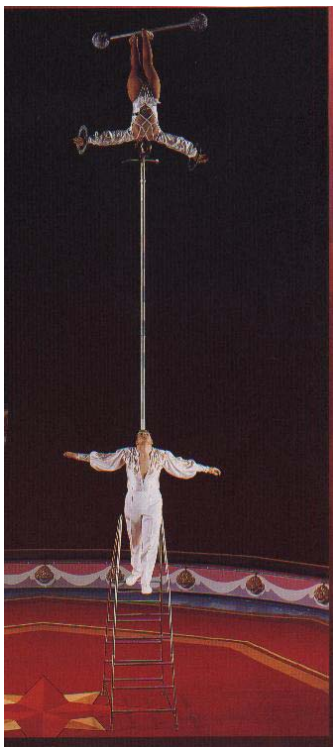
Artistická disciplína, která je prováděna na bicyklu umístěném obvykle na vyšší, piedestalu. Kola nejsou upevněna, takže artista provádí akrobatické cviky a současně udržuje kolo ve statické poloze.

14. Ekvilibristika – *Equilibristic*

Udržování rovnováhy na jedné nebo obou rukách, balancování na špicích předmětů, změny poloh při stojích na hlavě, ekvilibrista nebalancuje jen na zemi, ale také na schodech, podstavcích a dalších aparátech.

15. Perská tyč, perše – *Perch Act*

Jedná se o současné označení artistické disciplíny i hlavní rekvizity pro tuto disciplínu. Spodní partner balancuje tyč, na jímž vrcholku předvádí horní partner akrobatické cviky. Tyče je různě dlouhá (až 8 m) a na konci opatřena vhodným zařízením pro provedení příslušného cviku (akrobatického, ekvilibrického). Podle toho, kde spodák tyč balancuje, rozlišujeme břišní (upevněna v pouzdře na opasku), ramenní, čelní, zubní a nožní perš. Cvik, při němž na jedné perši držené spodákem, stojí střední artista s další perší, na jejímž vrcholu teprve pracuje vrchní artista, se nazývá dvojité perská tyč.

16. Balanc na pohyblivém válečku - *Roller Roller Act*

Artista k udržování rovnováhy používá kovový nebo plastový váleček, kde na položené desce drží rovnováhu vlastního těla. Těchto pater s válečky může být až 7 a více. Může být kombinováno s dalšími prvky artistiky.

4 Ostatní disciplíny

1. Stěna smrti, glóbus – *Wall of Death, Globe of Death*

Označení pro artistickou disciplínu spočívající v riskantní jízdě motorovým vozidlem (motocykl, auto) v kruhu po svislé stěně, popřípadě jinak formovaných stěnách. (koule, looping apod.).

2. Nanajské hry – *Nanai Games*

Artistická disciplína, odvozená z lidových zvyků, kdy jeden člověk ve vhodném kostýmu představuje dvě osoby (ruce se stávají nohama druhé osoby).

3. Muzikál - Musical

Artistická disciplína spočívající v tom, že artista používá své mistrné ovládní jednoho či více hudebních nástrojů k vytvoření vtipného výstupu. Místo pravých nástrojů se používá také různých předmětů upravených tak, aby vydávaly ladící tóny (skleničky, rolničky, láhve apod.). Virtuosi hru na jeden hudební nástroj s vhodně voleným repertoárem předvádějí varietní instrumentalisté.

4. Kouzelnictví – Escamoter, Magic and Illusions

Obor založený na nezpochybnitelném oklamání publika ať již pomocí důmyslných aparátů nebo šikovností rukou. Mezinárodně užívané označení pro tento obor je magie. Do tohoto oboru se zařazují ilusionisté a manipulátoři.

5. Pástevecké hry, cowbojské hry – Cowboy Act

Artistická disciplína spočívající v mistrném ovládní loveckého náčiní (laso, bič, nůž atd.).

5 Zvířata – Animals

➤ **Drezérství - Dressage** je disciplína, ve které vystupují domestikovaná zvířata.

➤ **Krotitelství - Tamer** (tzv. dompteurství) je disciplína, ve které vystupují divoká, dravá zvířata.

6 Komika

Klaun - Clown (cirkusový šašek) je komediální účinkující, vyznačující se charakteristickým oděvem, líčením a vystupováním. Označení pro muže je klaun, pro ženu je klaunessa.

- **drezúrový klaun,**
- **hudební klaun,**
- **mluvící klaun,**
- **pasážový klaun,**
- **entré klaun,**
- **celovečerní klaun.**

Státní cirkusy v roce 1963^[15]

Obsah:

- 1 Úvod**
- 2 Cirkus Humberto**
- 3 Cirkus Intenacional**
- 4 Cirkus Central**
- 5 Cirkus Evropa**
- 6 Cirkus Dunaj**
- 7 Československé cirkusy v číslech**

1 Úvod

Během mé studie v oblasti cirkusů je nejméně zmapovaná oblast českých cirkusů v období socialismu. Z dochovaných materiálů se mi podařil získat záznam o podnikové situaci v roce 1963, který nám pomůže si vytvořit představu a stavu tohoto období.

Vedení Československých cirkusů a varieté:

<i>Ředitel:</i>	Luděk Kovanda	<i>Hudební dramaturg:</i>	Oldřich Šmatera
<i>Ekonomický náměstek:</i>	Karel Šubarský	<i>Artistické studio:</i>	Rudolf Tichý
<i>Šéf umělecké správy:</i>	Boris Milec		Marie Jeřábková
<i>Umělecká správa:</i>		<i>Vedoucí agentury:</i>	Zdena Lusková
<i>Dramaturg:</i>	Jiří Vorel		
<i>Režisér:</i>	Ladislav Šmejkal		

V sezóně 1963 bylo v ČSSR v provozu 5 cestovních cirkusů ČCV:

- Cirkus Humberto,
- Cirkus Internacionál,
- Cirkus Central,
- Cirkus Evropa,
- Cirkus Dunaj.

Cirkusy navštívili celkem 262 míst a jejich představení shlédlo 1 863 400 návštěvníků.

2 Cirkus Humberto

Sezóna:

Zahájení	11. 4. 1963	Ukončení	10. 11. 1963
Počet zájezdových míst	26		

Program se po uplynutí poloviny sezóny obměňoval.

1. polovina sezóny

- 6 Fedosov (SSR)
- Epi Vidane (NDR)
- bulharský kolektiv
  - 6 Angelov
  - Batevi
  - Kaftanski
  - Kondovi
  - Romanov, Romanova
  - Miška a Stanoj
  - Alex Spasov
  - 6 Silágy
  - 3 Slavovi
  - Slavova
  - Siljanova

2. polovina sezóny

- Kotová-Jermolajev
a zasloužilý kolektiv Arménské
SSR „Jerevan“
  - V. Arzumanyan a V.
Arzumanyanová
  - Štěpán Isaakjan
  - V. Semjonov
  - H. Chaschzjen aj.
Avanesová
  - G. Grigorjan
a A. Minasjan
  - Šogik Gevorkjan
  - Nazi Širaj
  - Bratři Apjanovi
  - Irina Šesua a bratři
Asaturjanovi
  - 4 Francuzovi
  - Leonid Jengibarov

Štáb cirkusu

Provozní vedoucí	Josef Hofman
Stanmistr	Bohumil Kludský
Provozní tajemník	Zdenka Onderková
Obch. vedoucí	František Pinkava

Hudba

Kapelník	Antonín Domkář
Kapela	
Jaroslav Holý	Vladimír Holý
Bedřich Ježek	Antonín Kocina
Gejza Lacko	Anežka Neubauerová
Ferdinand Reinhardt	Jiří Šrámek

3 Cirkus Internacional

Sezóna:

Zahájení

13. 4. 1963

Ukončení

6. 11. 1963

Počet zájezdových míst

55

Program se po uplynutí poloviny sezóny obměňoval.

1. polovina sezóny

a. československý kolektiv

- i. Kryštof Málek
- ii. Urbanovi
- iii. Sibera
- iv. 3 Arotti
- v. Medyna
- vi. Venci a Viki
- vii. 3 Ricoraz
- viii. Harward Valerie
- ix. 6 Dvořákových
- x. Mr. Gäck
- xi. Chaplin
- xii. 3 Bremlov
- xiii. Berouskovi
- xiv. Zdeněk Dolejší

2. polovina sezóny

a. Epi Vidane (NDR)

b. bulharský kolektiv

- i. 6 Angelov
- ii. Batevi
- iii. Kaftanski
- iv. Kondovi
- v. Romanov
- vi. Romanova
- vii. Miška a Stanoj
- viii. Alex Spasov
- ix. 6 Silágy
- x. 3 Slavovi
- xi. Slavova
- xii. Siljanova

Zde si můžete povšimnout, že v druhé polovině sezóny přestoupila téměř celá skupina umělců od cirkusu Humberto k cirkusu Internacional.

Štáb cirkusu

<i>Provozní vedoucí</i>	Václav Vostřák
<i>Stanmistr</i>	Josef Kouba
<i>Provozní tajemník</i>	Jitka Holečková
<i>Obch. vedoucí</i>	Oskar Krause

Hudba

<i>Kapelník</i>	Josef Šindelář
<i>Kapela</i>	Vojtěch Berky
Stefan Silianov	Rudolf Fiala
Sandor Guszwary	Ladislav Havlíček
Rudolf Junek	Alois Petr
Stefan Silianov	Miroslav Pokorný

4 Cirkus Central

Sezóna:

Zahájení

13. 4. 1963

Ukončení

30. 10. 1963

Počet zájezdových míst

48

Program se po uplynutí poloviny sezóny neměnil.

- Krystyna Terlikowska (PLR)
- 4 Tuareg's (NDR)
- československý kolektiv
  - o Olica
  - o Václav Vinický
  - o 2 Beno
  - o Dolores
  - o Helena Pavlatová
  - o 5 Fredys
  - o 2 Knox
  - o 3 Venus
  - o 4 Valla
  - o Helena Vondrášková

Štáb cirkusu

<i>Provozní vedoucí</i>	Jaroslav Kaše
<i>Stanmistr</i>	Vojtěch Božek
<i>Provozní tajemník</i>	Karel Zaumüller
<i>Obchodní vedoucí</i>	František Daniel
<i>Inspektor manéže</i>	Bohumil Valla

Hudba

<i>Kapelník</i>	Stanislav Čejka
<i>Kapela</i>	Ladislav Berger
Václav Kabát	Rudolf Kučera
Josef Lukeš	Karel Svoboda
Karol Móži	Aladar Vizváry

5 Cirkus Evropa

Sezóna:

Zahájení	6. 4. 1963	Ukončení	30. 10. 1963
Počet zájezdových míst	77		

Program se po uplynutí poloviny sezóny neměnil.

- 2 Hortinis (NDR)
- 2 Szymański (PLR)
- československý kolektiv
  - Amiros
  - Ferdinand Berousek
  - Bacardi
  - Heda
  - Emil Sameš
  - Karel Smrž
  - 3 Slatanach
  - Soňa Boroschová
  - 2 Francici
  - 4 Ferrini
  - 2 Šimkovi
  - Tolan
  - Soňa Vinická

Štáb cirkusu

<i>Provozní vedoucí</i>	Eduard Stejskal
<i>Stanmistr</i>	Miloš Lopatka
<i>Provozní tajemník</i>	Ing. Richard Krejčí
<i>Obch. vedoucí</i>	Jan Kutifel
<i>Inspektor manéže</i>	František Vitek
<i>Reklamář</i>	Václav Fürst

Hudba

<i>Kapelník</i>	dr. Jaroslav Walter
<i>Kapela</i>	Bohumil Špringl
Josef Tomaszewski	Rudolf Rohn
Jan Skup	Jan Pliml
Antonín Kocián	
<i>Zpěvačka</i>	Vlasta Kociánová

6 Cirkus Dunaj

Sezóna:

Zahájení	13. 4. 1963	Ukončení	28. 10. 1963
Počet zájezdových míst	56		

Program se po uplynutí poloviny sezóny neměnil.

- 5 Koziol (PLR)
- československý kolektiv
  - Andrea Martínková
  - Marie Šupková
  - Štěpánkovi
  - Zdena
  - 6 Kočka
  - Štipkovi
  - 3 Wolfovi
  - A. Šupka
  - Marie Wolfová
  - 4 Líznerovi
  - 2 Poldis
  - Illonas
  - 2 Maceček
  - 2 Emillo
  - 2 Jenson
  - Eda Hop

Štáb cirkusu

<i>Provozní vedoucí</i>	Jan Janeček
<i>Stanmistr</i>	Jaroslav Valla
<i>Provozní tajemník</i>	Antonín Plavý
<i>Obchodní vedoucí</i>	Jan Cíkl
<i>Inspektor manéže</i>	Miroslav Lízner ml.
<i>Reklamář</i>	Maxmilián Krušina

Hudba

<i>Kapelník</i>	Rudolf Dausch
<i>Kapela</i>	Jaroslav Fišer
František Sedláček	Andrej Takáč
Vilibald Zacha	Viktor Čajánek
Albert Čepek	

7 Československé cirkusy v číslech

Tab. 1 Československé cirkusy v číslech

název cirkusu	začátek sezóny	konec sezóny	počet dní v sezóně	průměrný počet dní na jedné štaci	počet navštívených míst	počet čísel v programu	počet hudebníků
Humberto	11.4.1963	10.11.1963	213	8	26	14	9
Internacional	13.4.1963	6.11.1963	207	4	55	14	9
Central	13.4.1963	30.10.1963	200	4	48	12	8
Evropa	6.4.1963	30.10.1963	207	3	77	15	8
Dunaj	13.4.1963	28.10.1963	198	4	56	17	7

Ú p l n ý   v ý p i s

z obchodního rejstříku, vedeného
Městským soudem v Praze
oddíl C, vložka 43412

Datum zápisu:	29. února 1996
Obchodní firma:	ORIGINAL CIRKUS BEROUSEK s.r.o. Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004 NÁRODNÍ CIRKUS ORIGINAL BEROUSEK s.r.o. Zapsáno: 11. října 2004
Sídlo:	Praha 9, Lhotská 996 Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004 Praha 9, Horní Počernice, Třebešovská 20/132, PSČ 193 00 Zapsáno: 11. října 2004
Identifikační číslo:	610 64 327Zapsáno: 29. února 1996
Právní forma:	Společnost s ručením omezeným Zapsáno: 29. února 1996
Předmět podnikání:	- provozování cestovního cirkusu, veřejné produkce artistů a drezúry zvěře v cirkusovém stavu Zapsáno: 29. února 1996- zprostředkovatelská činnost v oboru artistického umění Zapsáno: 29. února 1996- koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej
Statutární orgán:	
Jednatel:	Marie Berousková Praha 9, Horní Počernice, Třebešovská 20/132, PSČ 193 00 den vzniku funkce: 29. února 1996Zapsáno: 11. října 2004
Jednatel:	Marie Berousková Praha 9 - Horní Počernice, Lhotská 996, PSČ 193 00 Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004
Jednatel:	Jiří Berousek Praha 9, Horní Počernice, Třebešovská 20/132, PSČ 193 00 den vzniku funkce: 29. února 1996 Zapsáno: 11. října 2004
Jednatel:	Jiří Berousek Praha 9 - Horní Počernice, Lhotská 996, PSČ 193 00 Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004

Za společnost jednají a jejím jménem se podepisují jednatelé společnosti, každý z nich samostatně. Podepisování za společnost se děje tak, že jednatel společně připojí své jméno k vytištěnému nebo napsanému jménu společnosti.

Zapsáno: 29. února 1996

Společníci:

Jiří Berousek

Praha 9, Horní Počernice, Třebešovská 20/132, PSČ 193 00

Vklad: 50 000,- Kč

Splaceno: 100 %

Obchodní podíl: 1/2 Zapsáno: 11. října 2004

Jiří Berousek

Praha 9 - Horní Počernice, Lhotská 996, PSČ 193 00

Vklad: 50 000,- Kč

Splaceno: 100 %

Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004

Marie Berousková

Praha 9, Horní Počernice, Třebešovská 20/132, PSČ 193 00

Vklad: 50 000,- Kč

Splaceno: 100 %

Obchodní podíl: 1/2 Zapsáno: 11. října 2004

Marie Berousková

Praha 9 - Horní Počernice, Lhotská 996, PSČ 193 00

Vklad: 50 000,- Kč

Splaceno: 100 %

Zapsáno: 29. února 1996 Vymazáno: 11. října 2004

Základní kapitál: 100 000,- Kč Zapsáno: 29. února 1996

Tento výpis a byl pořízen na Internetu (<http://www.justice.cz>).

Dne: 12.02.10 12:24:24

Údaje platné ke dni 12. 02. 2010, 6:00